

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JULIANE KOKOTT
της 17ης Ιανουαρίου 2013¹

Υπόθεση C-583/11 P

**Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ.
κατά
Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
και**

Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

«Αίτηση αναιρέσεως — Κανονισμός (ΕΚ) 1007/2009 — Εμπόριο προϊόντων φώκιας — Απαγόρευση της κυκλοφορίας στην αγορά εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Εξαιρέσεις για τις κοινότητες των Ινουίτ — Δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής από φυσικά και νομικά πρόσωπα βάσει του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ — Έννοια της “κανονιστικής πράξεως” και διάκριση από τη “νομοθετική πράξη” — Πράξη που δεν αφορά άμεσα και ατομικά ένα πρόσωπο»

I – Εισαγωγή

1. Οι δυνατότητες των ιδιωτών να τύχουν δικαστικής προστασίας από πράξεις της Ένωσης με γενική ισχύ αποτελούν από μακρού ένα από τα πλέον διαφιλονικούμενα ζητήματα του ευρωπαϊκού δικαίου. Με αφετηρία την απόφαση Plaumann², το Δικαστήριο προέβη, με πάγια νομολογία του, κατ' αρχάς επί του άρθρου 173 της Συνθήκης Ε(Ο)Κ και εν συνεχεία επί του άρθρου 230 ΕΚ, σε μια συγκριτικά συσταλτική ερμηνεία του δικαιώματος ασκήσεως ευθείας προσφυγής από φυσικά και νομικά πρόσωπα. Παρά τις διάφορες επικρίσεις που έχει δεχθεί η νομολογία αυτή μέχρι και προσφάτως, το Δικαστήριο δεν έχει παρεκκλίνει από αυτήν και την έχει επικυρώσει μεταξύ άλλων με τις δύο αποφάσεις *Unión de Pequeños Agricultores*³ και *Jégo-Quéré*⁴.

2. Πρωτίστως ως αντίδραση προς τη νομολογία αυτή, περιελήφθη στη Συνθήκη της Λισσαβώνας μια νέα ρύθμιση σχετικά με το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής από ιδιώτες που ετέθη σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009. Έκτοτε, το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ παρέχει τη δυνατότητα σε φυσικά και νομικά πρόσωπα να προβαίνουν και στην άσκηση προσφυγών ακυρώσεως «κατά των κανονιστικών πράξεων που τ[α] αφορούν άμεσα χωρίς να περιλαμβάνουν εκτελεστικά μέτρα».

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 — Απόφαση της 15ης Ιουλίου 1963, 25/62, Plaumann κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 939).

3 — Απόφαση της 25ης Ιουλίου 2002, C-50/00 P, *Unión de Pequeños Agricultores* κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2002, σ. I-6677).

4 — Απόφαση της 1ης Απριλίου 2004, C-263/02 P, Επιτροπή κατά *Jégo-Quéré* (Συλλογή 2004, σ. I-3425).

3. Βεβαίως, μέχρι σήμερα αποτελεί άκρως εριζόμενο ζήτημα ο βαθμός κατά τον οποίον η νέα αυτή ρύθμιση διευρύνει το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής από ιδιώτες. Στο πλαίσιο της παρούσας ανααιρετικής διαδικασίας καλείται το Δικαστήριο να επιλύσει αυτό ακριβώς το ζήτημα και, μεταξύ άλλων, να προβεί συναφώς στην ερμηνεία της εννοίας «κανονιστική πράξη»⁵. Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί πρωτίστως εάν μπορούν στην κατηγορία των κανονιστικών πράξεων να περιληφθούν και νομοθετικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4. Ρόλο καταλύτη για την παρούσα ένδικη διαφορά έπαιξε ο κανονισμός (ΕΚ) 1007/2009 περί εμπορίου προϊόντων φώκιας, τον οποίον εξέδωσαν από κοινού το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 16 Σεπτεμβρίου 2009⁶. Με τον κανονισμό αυτόν, απαγορεύθηκε η εμπορία προϊόντων φώκιας στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς, την άρση της οποίας ζητούν πλέον ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης οι Inuit Tapiriit Kanatami ως εκπροσωπώντας τα συμφέροντα των Καναδών Ινουίτ⁷, καθώς και ορισμένοι ακόμη μετέχοντες στη διαδικασία, όπως παραγωγοί ή έμποροι προϊόντων φώκιας.

5. Το αίτημα των Inuit Tapiriit Kanatami και των λοιπών ομοδίκων τους απερρίφθη πρωτοδίκως. Το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέρριψε την προσφυγή τους ακυρώσεως με διάταξη της 6ης Σεπτεμβρίου 2011⁸ (στο εξής επίσης: ανααιρεσιβαλλόμενη διάταξη). Στο σκεπτικό του, το Γενικό Δικαστήριο διέλαβε μεταξύ άλλων ότι ο κανονισμός 1007/2009 αποτελεί νομοθετική πράξη η οποία δεν μπορεί να θεωρηθεί κανονιστική πράξη κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Κατά της εκτιμήσεως αυτής βάλλουν οι Inuit Tapiriit Kanatami και οι ομόδικοί τους (στο εξής επίσης: ανααιρεσείοντες) – πλην ενός εξ αυτών⁹.

II – Οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης περί της διαθέσεως στο εμπόριο προϊόντων φώκιας

6. Οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης περί της διαθέσεως προϊόντων φώκιας εντός της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς περιλαμβάνονται εν μέρει σε έναν βασικό κανονισμό που εξέδωσε το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο το 2009 (κανονισμός 1007/2009), εν μέρει δε σε έναν εκτελεστικό κανονισμό της Επιτροπής που εξεδόθη το 2010 (κανονισμός 737/2010). Το μόνο ζήτημα που ερίζεται στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας είναι το δικαίωμα των Inuit Tapiriit Kanatami και των ομοδίκων τους προς άσκηση προσφυγής κατά του βασικού κανονισμού, ενώ ο εκτελεστικός κανονισμός αποτελεί αντικείμενο χωριστής προσφυγής από τους ανωτέρω διαδίκους η οποία εξακολουθεί να εκκρεμεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου¹⁰.

A– Ο βασικός κανονισμός (κανονισμός 1007/2009)

7. Το αντικείμενο του κανονισμού 1007/2009 ορίζεται στο άρθρο του 1 ως εξής:

«Ο παρών κανονισμός θεσπίζει εναρμονισμένους κανόνες που αφορούν τη διάθεση προϊόντων φώκιας στην αγορά.»

5 — Το Δικαστήριο θα πρέπει να εξετάσει προσεχώς στο πλαίσιο της υποθέσεως C-274/12 P (Telefónica κατά Επιτροπής) τα επίσης αναφερόμενα στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ *εκτελεστικά μέτρα*.

6 — Κανονισμός (ΕΚ) 1007/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, περί εμπορίου προϊόντων φώκιας (ΕΕ L 286, σ. 36).

7 — Οι Ινουίτ είναι μια ομάδα αυτοχθόνων οι οποίοι ζουν κυρίως στις αρκτικές και υποαρκτικές περιοχές στον κεντρικό και βορειοανατολικό Καναδά, στην Αλάσκα, στη Γροιλανδία, και σε τμήματα της Ρωσίας. Η χρησιμοποιούμενη μέχρι σήμερα στην καθομιλουμένη έννοια των Εσκιμώων υποδηλώνει, πέραν των Ινουίτ, και ορισμένες άλλες ομάδες αυτοχθόνων της Αρκτικής.

8 — Διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, T-18/10, Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (Συλλογή 2011, σ. I-5599).

9 — Ο Ευστάθιος Ανδρέας Αγαθός ήταν μεταξύ των προσφευγόντων της πρωτόδικης δίκης, όχι όμως μεταξύ αυτών που άσκησαν την υπό κρίση αίτηση αναρέσεως.

10 — Υπόθεση Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-526/10) που εκκρεμεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

8. Δυνάμει του άρθρου 3 του κανονισμού 1007/2009 ισχύουν οι ακόλουθοι «Όροι για τη διάθεση στην αγορά» προϊόντων φώκιας:

«(1) Η διάθεση προϊόντων φώκιας στην αγορά επιτρέπεται μόνον οσάκις τα προϊόντα φώκιας προέρχονται από θήρα στην οποία εκ παραδόσεως προβαίνουν οι Inuit και άλλες κοινότητες αυτοχθόνων πληθυσμών και η οποία συμβάλλει στην επιβίωσή τους. Για εισαγόμενα προϊόντα, οι όροι αυτοί ισχύουν κατά τη στιγμή ή το σημείο εισαγωγής.

2) Κατά παρέκκλιση της παραγράφου 1:

- α) επιτρέπεται η εισαγωγή προϊόντων φώκιας επίσης οσάκις έχει ευκαιριακό χαρακτήρα και αφορά αποκλειστικά αγαθά που προορίζονται για προσωπική χρήση ταξιδιωτών ή των οικογενειών τους· η φύση και η ποσότητα των αγαθών αυτών δεν πρέπει να είναι τέτοια που να υποδεικνύει ότι εισάγονται για εμπορικούς σκοπούς·
- β) επιτρέπεται επίσης η διάθεση στην αγορά προϊόντων φώκιας εφόσον προέρχονται από παραπροϊόντα θήρας, η οποία υπόκειται σε ρύθμιση δυνάμει εθνικού δικαίου και διενεργείται με αποκλειστικό σκοπό την αειφόρο διαχείριση θαλασσίων πόρων. Αυτή η διάθεση στην αγορά επιτρέπεται μόνον επί μη κερδοσκοπικής βάσεως. Η φύση και η ποσότητα των αγαθών αυτών δεν πρέπει να είναι τέτοια που να υποδεικνύει ότι διατίθενται στην αγορά για εμπορικούς σκοπούς.

Η εφαρμογή της παρούσας παραγράφου δεν πρέπει να υπονομεύει την επίτευξη του στόχου του παρόντος κανονισμού.

(3) Η Επιτροπή εκδίδει σύμφωνα με τη διαχειριστική διαδικασία [...] οδηγίες τεχνικού χαρακτήρα με ενδεικτικό κατάλογο των κωδικών της συνδυασμένης ονοματολογίας, οι οποίοι μπορεί να καλύπτουν τα προϊόντα φώκιας που υπόκεινται στο παρόν άρθρο.

(4) Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, τα μέτρα για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου τα οποία έχουν ως αντικείμενο την τροποποίηση μη ουσιωδών στοιχείων του παρόντος κανονισμού με συμπλήρωσή του, θεσπίζονται σύμφωνα με την κανονιστική διαδικασία με έλεγχο [...].»

9. Πέραν των ανωτέρω, το άρθρο 2, σημείο 4, του κανονισμού 1007/2009 περιλαμβάνει τον ακόλουθο ορισμό της έννοιας των «Inuit»:

«[...] αυτόχθονα μέλη της πατρίδας των Inuit, δηλαδή των αρκτικών και υποαρκτικών περιοχών στις οποίες, σήμερα ή κατά παράδοση, οι Inuit έχουν δικαιώματα και συμφέροντα ως αυτόχθονες, τα οποία αναγνωρίζονται από τους Inuit ως μέλη του λαού τους και περιλαμβάνουν τους Inupiat, Yupik (Αλάσκα), Inuit, Inuvialuit (Καναδάς), Kalaallit (Γροιλανδία) και Yupik (Ρωσία)».

B– Ο εκτελεστικός κανονισμός (κανονισμός 737/2010)

10. Επί τη βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 4, του κανονισμού 1007/2009, η Επιτροπή εξέδωσε στις 10 Αυγούστου 2010 τον κανονισμό (ΕΕ) 737/2010¹¹ (στο εξής επίσης: εκτελεστικός κανονισμός) που περιλαμβάνει εκτελεστικές διατάξεις σχετικά με το εμπόριο προϊόντων φώκιας.

11 — Κανονισμός (ΕΚ) 737/2010 της Επιτροπής, της 10ης Αυγούστου 2010, για τον καθορισμό λεπτομερών κανόνων σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 1007/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί εμπορίου προϊόντων φώκιας (ΕΕ L 216, σ. 1).

11. Το άρθρο 1 του κανονισμού 737/2010 προβλέπει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός καθορίζει λεπτομερείς κανόνες για τη διάθεση στην αγορά προϊόντων φώκιας βάσει του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΚ) 1007/2009.»

12. Το άρθρο 3 του κανονισμού 737/2010 ορίζει τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν προκειμένου προϊόντα φώκιας που προέρχονται από το κυνήγι στο οποίο επιδίδονται οι Ινουίτ ή άλλες αυτόχθονες κοινότητες να μπορούν να διατεθούν στην αγορά.

13. Το άρθρο 4 του κανονισμού 737/2010 ορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται η εισαγωγή προϊόντων φώκιας για την προσωπική χρήση των ταξιδιωτών και των οικογενειών τους.

14. Τέλος, το άρθρο 5 του κανονισμού 737/2010 ρυθμίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται η διάθεση στην αγορά προϊόντων φώκιας που προκύπτουν από τη διαχείριση θαλάσσιων πόρων.

III – Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

15. Με δικόγραφο της 21ης Νοεμβρίου 2011, οι Inuit Tapiriit Kanatami και οι ομόδικοί τους άσκησαν την υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως. Ζητούν από το Δικαστήριο:

- να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου και να κρίνει παραδεκτή την προσφυγή ακυρώσεως, εφόσον εκτιμά ότι συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις για να αποφανθεί επί του παραδεκτού της προσφυγής περί ακυρώσεως του προσβαλλομένου κανονισμού,
- επικουρικώς, να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη και να παραπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο,
- να καταδικάσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν οι αναιρεσείοντες, καθώς και
- να καταδικάσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Βασίλειο των Κάτω Χωρών να φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

16. Το Κοινοβούλιο ζητεί από το Δικαστήριο:

- να απορριφθεί η αίτηση αναιρέσεως και
- να καταδικάσει τους αναιρεσείοντες στα δικαστικά έξοδα.

17. Το Συμβούλιο ζητεί από το Δικαστήριο:

- να απορριφθεί η αίτηση αναιρέσεως και
- να καταδικαστούν οι αναιρεσείοντες να φέρουν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον τα δικαστικά έξοδα.

18. Και η Επιτροπή, η οποία ήδη στον πρώτο βαθμό παρενέβη προς στήριξη των αιτημάτων του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και να καταδικάσει τους αναιρεσείοντες στα δικαστικά έξοδα.

19. Αντιθέτως, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, το οποίο επίσης παρενέβη στον πρώτο βαθμό προς στήριξη των αιτημάτων του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, δεν μετέσχε στην ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία.

20. Επί της αιτήσεως αναιρέσεως διεξήχθη γραπτή διαδικασία και στις 20 Νοεμβρίου 2012 διεξήχθη η επ' ακροατηρίου συζήτηση.

IV – Εκτίμηση

21. Η ερμηνεία και η εφαρμογή του δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής από φυσικά και νομικά πρόσωπα βάσει του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ έχει θεμελιώδη σημασία για την παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Ωστόσο, έχει επίσης σημαντικές επιπτώσεις επί της οριοθέτησεως των αρμοδιοτήτων και της κατανομής καθηκόντων μεταξύ των δικαστηρίων της Ένωσης και των εθνικών δικαστηρίων. Ως γενική διαπίστωση θα μπορούσε να λεχθεί ότι το εν λόγω δικαίωμα έχει ιδιαίτερη σημασία για το όλο σύστημα δικαστικής προστασίας, όπως αυτό οργανώνεται με τις Ευρωπαϊκές Συνθήκες.

22. Όλοι οι μετέχοντες στην παρούσα αναιρετική διαδικασία συμφωνούν ως προς το ότι το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ διευρύνει το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής των φυσικών και των νομικών προσώπων. Ωστόσο, άκρως εριζόμενο ζήτημα μεταξύ αυτών είναι η έκταση του δικαιώματος αυτού. Ως εκ τούτου, οι απόψεις των διαδίκων ως προς τον τρόπο ορθής ερμηνείας του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, είναι εκ διαμέτρου αντίθετες.

23. Ενώ τα τρία όργανα της Ένωσης που μετέχουν στη διαδικασία –το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή– υπεραμύνονται της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως του Γενικού Δικαστηρίου ομοθυμαδόν και, σε μεγάλο βαθμό, με τα ίδια επιχειρήματα, οι αναιρεσιόντες προτάσσουν την εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη· φρονούν ότι το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε κατά τρόπο υπέρμετρα συσταλτικό το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και ότι, ως εκ τούτου, δεν έλαβε υπόψη του τις απαιτήσεις που διέπουν την παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

24. Ειδικότερα, οι αναιρεσιόντες βάζουν κατά της διατάξεως του Γενικού Δικαστηρίου με τρεις συνολικά λόγους αναιρέσεως, εκ των οποίων ο πρώτος αφορά αυτήν καθ' εαυτήν τη διάταξη του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ (βλ. κατωτέρω υπό Α), ο δε δεύτερος το θεμελιώδες δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (βλ. κατωτέρω υπό Β), ενώ ο τρίτος αφορά το κατά πόσον το Γενικό Δικαστήριο κατενόησε ορθώς στο πλαίσιο της πρωτόδικης δίκης τον λόγο ακυρώσεως (βλ. κατωτέρω υπό Γ).

A– Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως

25. Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως αποτελεί τον πυρήνα της παρούσας ένδικης διαφοράς. Στο πλαίσιο του λόγου αυτού ερίζουν οι μετέχοντες στη διαδικασία ως προς την ορθή ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ το οποίο, ως έχει πλέον μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, ορίζει τα εξής:

«Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί, υπό τις προϋποθέσεις του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου, να ασκεί προσφυγή κατά των πράξεων των οποίων είναι αποδέκτης ή που το αφορούν άμεσα και ατομικά, καθώς και κατά των κανονιστικών πράξεων που το αφορούν άμεσα χωρίς να περιλαμβάνουν εκτελεστικά μέτρα.»

1. Η έκφραση «κανονιστικές πράξεις» (πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως)

26. Με το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου τους αναιρέσεως, ο οποίος βάλλει κατά των σκέψεων 38 έως 56 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως, οι αναιρεσιόντες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι ερμήνευσε και εφάρμοσε εσφαλμένως την έκφραση «κανονιστικές πράξεις» της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

27. Πέτρα σκανδάλου για τους Inuit Tapiriit Kanatami και τους ομοδίκους τους είναι το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν θεωρεί, με τη διάταξή του, τις νομοθετικές πράξεις κατά την έννοια του άρθρου 289, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ¹², μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και ο επίμαχος κανονισμός 1007/2009, ως κανονιστικές πράξεις. Η βαλλόμενη από τους αναιρεσείοντες νομική εκτίμηση παρατίθεται αναλυτικά στη σκέψη 56 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως στην οποία το Γενικό Δικαστήριο διαλαμβάνει:

«ότι η έννοια “κανονιστική πράξη” κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ πρέπει να νοηθεί ότι αφορά κάθε πράξη γενικής ισχύος πλην των νομοθετικών πράξεων. Κατά συνέπεια, μπορεί να ασκηθεί προσφυγή ακυρώσεως κατά νομοθετικής πράξεως από φυσικό ή νομικό πρόσωπο αποκλειστικώς εφόσον η πράξη αυτή το αφορά άμεσα και ατομικά.»

Οι αναιρεσείοντες φρονούν ότι τούτο συνιστά υπέρμετρα συσταλτική εφαρμογή των δυνατοτήτων των ιδιωτών προς άσκηση προσφυγής. Θεωρούν ότι η διάκριση μεταξύ νομοθετικών πράξεων και νομικών πράξεων χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα είναι άκρως τυπολατρική. Ως εκ τούτου, τα μετέχοντα στη διαδικασία όργανα της Ένωσης, ήτοι το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή εκτιμούν ότι η λύση στην οποία κατέληξε το Γενικό Δικαστήριο είναι ορθή και υπεραμύνονται αυτής μετ’ επιτάσεως.

28. Και στη νομική θεωρία, η ερμηνεία της νέας τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ έχει αποτελέσει αντικείμενο εκ διαμέτρου αντίθετων απόψεων. Θεωρώ ότι ως προς το σημείο αυτό οι υποστηρικτές και οι αντίπαλοι της συμπεριλήψεως των νομοθετικών πράξεων στην κατηγορία των κανονιστικών πράξεων είναι περίπου ισοδύναμοι¹³.

29. Όπως θα εκθέσω εν συνεχεία, η προκρινθείσα από το Γενικό Δικαστήριο ερμηνεία της εκφράσεως «κανονιστικές πράξεις» είναι ορθή (βλ. ευθύς αμέσως κατωτέρω υπό α’, ενώ αντιθέτως τα περί του αντιθέτου επιχειρήματα που προέβαλαν οι αναιρεσείοντες δεν είναι πειστικά (βλ. συναφώς κατωτέρω υπό β’).

α) Επί της προκρινθείσας από το Γενικό Δικαστήριο ερμηνείας της εκφράσεως «κανονιστικές πράξεις»

30. Ουδαμού στις Συνθήκες δίδεται ο ορισμός της εκφράσεως «κανονιστικές πράξεις». Ασφαλώς, όπως ορθώς επισημαίνει το Γενικό Δικαστήριο¹⁴, πρέπει να πρόκειται πάντοτε για πράξεις της Ένωσης με γενική ισχύ. Ωστόσο, τούτο δεν σημαίνει κατ’ ανάγκη ότι όλες οι πράξεις της Ένωσης με γενική ισχύ αποτελούν ταυτόχρονα κανονιστικές πράξεις.

31. Μεταξύ άλλων, θα ήταν βεβιασμένο να θεωρηθεί ότι όλοι οι κανονισμοί αποτελούν ταυτόχρονα κανονιστικές πράξεις, ανεξαρτήτως του εάν πρόκειται ή όχι για νομοθετικές πράξεις. Βεβαίως, είναι αληθές ότι σε ορισμένες γλωσσικές αποδόσεις των Συνθηκών υπάρχει ορισμένη ομοιότητα μεταξύ της εννοίας του «κανονισμού» του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και της εκφράσεως «κανονιστικές

12 — Το άρθρο 289, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, ορίζει ως νομοθετικές πράξεις τις «νομικές πράξεις που εκδίδονται με νομοθετική διαδικασία».

13 — Επί των διατυπώθεισων απόψεων βλ., αντί πολλών, Dougan, M., «The Treaty of Lisbon 2007: Winning minds, not hearts», *Common Market Law Review* 45 (2008), 617-703 (677 επ.); Lenaerts, K., «Le traité de Lisbonne et la protection juridictionnelle des particuliers en droit de l’Union», *Cahiers de droit européen* 2009, σ. 711-745 (725 επ.); Görnitz, N./Kubicki, P., «Rechtsakte “mit schwierigem Charakter”», *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 2011, σ. 248-254 (250 επ.); Herrmann, C., «Individualrechtsschutz gegen Rechtsakte der EU “mit Verordnungscharakter” nach dem Vertrag von Lissabon», *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 2011, σ. 1352-1357 (1354 επ.); Mazák, J., «Locus standi v konaní o neplatnosti: Od Plaumannovho testu k regulačným aktom», *Právník* 150 (2011), σ. 219-231 (223); Schwarze, J., «Rechtsschutz Privater gegen Rechtsakte mit Verordnungscharakter gemäß Art. 263 Abs. 4 Var. 3 AEUV», σε: Müller-Graff, P.-C./Schmahl, S./Skouris, V., *Europäisches Recht zwischen Bewahrung und Wandel – Festschrift für Dieter H. Scheuing*, Μπάντεν-Μπάντεν 2011, σ. 190-207 (199 επ.); Everling, U., «Klagerecht Privater gegen Rechtsakte der EU mit allgemeiner Geltung», *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 2012, σ. 376-380 (378 επ.); Wathélet, M./Wildemeersch, J., «Recours en annulation: une première interprétation restrictive du droit d’action élargi des particuliers?», *Journal de droit européen* 2012, σ. 75-79 (79).

14 — Σκέψη 56 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως· βλ. συμπληρωματικώς σκέψεις 42, 43 και 45 της εν λόγω διατάξεως.

πράξεις», όπως αυτή χρησιμοποιείται στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ¹⁵. Ωστόσο, εάν εθεωρούντο ισοδύναμες οι εκφράσεις «κανονισμός» και «κανονιστική πράξη» κατόπιν επιλογής ορισμένων γλωσσικών αποδόσεων της ΣΛΕΕ θα παραβλεπόταν το γεγονός ότι οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες είναι εξίσου δεσμευτικές στις 23 πλέον διαφορετικές γλώσσες (άρθρο 55, παράγραφος 1, ΣΕΕ και άρθρο 358 ΣΛΕΕ). Στην πλειονότητα των επίσημων γλωσσών της Ένωσης ουδείς λόγος μπορεί να γίνει για ετυμολογική συγγένεια μεταξύ των εννοιών «κανονισμός» και «κανονιστική πράξη»¹⁶.

32. Βάσει των ανωτέρω, πρέπει να θεωρηθεί ότι η έκφραση «κανονιστική πράξη» αποτελεί μια *suī generis* έννοια του δικαίου της Ένωσης κατά την ερμηνεία της οποίας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη τόσο ο επιδιωκόμενος από την επίμαχη διάταξη της Συνθήκης σκοπός όσο και η συνάφεια εντός της οποίας αυτή εντάσσεται¹⁷, καθώς και το ιστορικό γενέσεώς της. Βεβαίως, ειδικώς το ιστορικό γενέσεως δεν έχει μέχρι τούδε διαδραματίσει κάποιο ρόλο κατά την ερμηνεία του πρωτογενούς δικαίου, διότι οι «*travaux préparatoires*» επί των Ιδρυτικών Συνθηκών δεν ήσαν ως επί το πλείστον διαθέσιμες. Εντούτοις, η πρακτική της συγκλίσεως συνελεύσεων για την προετοιμασία των τροποποιήσεων των Συνθηκών, καθώς και η πρακτική της δημοσιεύσεως των εντολών των διακυβερνητικών διασκέψεων είχαν ως συνέπεια τη θεμελιώδη αλλαγή στον τομέα αυτόν. Η μεγαλύτερη διαφάνεια που υφίσταται σε σχέση με το στάδιο που προηγείται των τροποποιήσεων των Συνθηκών παρέχει νέες δυνατότητες για την ερμηνεία τους οι οποίες πρέπει να αξιοποιούνται ως συμπληρωματικό ερμηνευτικό βοήθημα, όταν –όπως εν προκειμένω– η σημασία μιας διατάξεως εξακολουθεί να είναι ασαφής μολοντί συνεκτιμώνται η διατύπωσή της, η ρυθμιστική συνάφεια εντός της οποίας εντάσσεται και οι επιδιωκόμενοι από αυτήν σκοποί¹⁸.

33. Με την αναδιατύπωση του πρώην άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ από το νυν άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ σκοπεύει αναμφίβολα η ενίσχυση της ατομικής δικαστικής προστασίας διά της διευρύνσεως των δυνατοτήτων των φυσικών και νομικών προσώπων να ασκούν προσφυγή κατά νομικών πράξεων της Ένωσης με γενική ισχύ¹⁹. Υπ' αυτό το πρίσμα και μόνον, ο ανωτέρω σκοπός συνηγορεί υπέρ της διασταλτικής ερμηνείας της εκφράσεως «κανονιστικές πράξεις»²⁰.

34. Πάντως, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι συντάκτες της Συνθήκης της Λισσαβώνας δεν υλοποίησαν τον σκοπό της ενισχύσεως της ατομικής δικαστικής προστασίας μόνο μέσω της διευρύνσεως των δυνατοτήτων των φυσικών και νομικών προσώπων να ασκούν ευθεία προσφυγή βάσει της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, αλλά ταυτοχρόνως επεδίωξαν με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ να ενισχύσουν επίσης, στους τομείς που καλύπτει το δίκαιο της Ένωσης, την ατομική δικαστική προστασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

15 — Τούτο αληθεύει μεταξύ άλλων όσον αφορά την απόδοση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ στη γερμανική («*Verordnung*» και «*Rechtsakt mit Verordnungscharakter*»), στην αγγλική («*regulation*» και «*regulatory act*»), στη γαλλική («*règlement*» και «*acte réglementaire*»), στην ελληνική («*κανονισμός*» και «*κανονιστική πράξη*»), στη γαελική («*rialachán*» και «*gníomh rialúcháin*»), στην ιταλική («*regolamento*» και «*atto regolamentare*»), στη λεττονική («*regula*» και «*reglamentējošs akts*»), στη λιθουανική («*reglamentas*» και «*reglamentuojančio pobūdžio teisės aktas*»), στη μαλτέζικη («*regolament*» και «*att regolatorju*»), στην πορτογαλική («*regulamento*» και «*acto regulamentar*»), στην ισπανική («*reglamento*» και «*acto reglamentario*»), και στην ουγγρική («*rendelet*» και «*rendeleti jellegű jogi aktus*»).

16 — Τούτο ισχύει π.χ. για τις εκφράσεις οι οποίες χρησιμοποιούνται στη βουλγαρική («*регламент*» και «*подзаконов акт*»), στη δανική («*forordning*» και «*regelfastsættende retsakt*»), στην εσθονική («*määrus*» και «*üldkohaldatav akt*»), στη φινλανδική («*asetus*» και «*sääntelytoimi*»), στην ολλανδική («*verordening*» και «*regelgevingshandeling*»), στην πολωνική («*rozporządzenie*» και «*akt regulacyjny*»), στη ρουμανική («*regulament*» και «*act normativ*»), στη σλοβακική («*nariadenie*» και «*regulačný akt*»), στη σλοβενική («*uredba*» και «*predpis*»), στη σουηδική («*förordning*» και «*regleringsakt*»), και στην τσεχική («*nařízení*» και «*akt s obecnou působností*») για την απόδοση των όρων «*κανονισμός*» και «*κανονιστικές πράξεις*» αντιστοίχως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

17 — Πάγια νομολογία: βλ., αντί πολλών, την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, 283/81, CILFIT κ.λπ. (Συλλογή 1982, σ. 3415, σκέψεις 18 έως 20).

18 — Στο ίδιο πνεύμα, το Δικαστήριο ανατρέπει στην απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2012, C-370/12, Pringle (σκέψη 135), στις εργασίες επί των οποίων ερείδεται η Συνθήκη του Μάαστριχτ.

19 — Έτσι και το Γενικό Δικαστήριο στην απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, T-262/10, Microban International κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-7697, σκέψη 32).

20 — Κατά πόσον ειδικώς το θεμελιώδες δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης, *καθιστά αναγκαία* τη διασταλτική ερμηνεία της εκφράσεως «*κανονιστικές πράξεις*» αποτελεί αντικείμενο του δευτέρου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως και θα εξεταστεί αναλυτικά στην οικεία συνάφεια (βλ. κατωτέρω σημεία 105 έως 124 των παρούσων προτάσεων).

35. Από τη σύγκριση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ συνάγεται ότι οι δυνατότητες δικαστικής προστασίας που έχουν οι ιδιώτες έναντι νομικών πράξεων της Ένωσης με γενική ισχύ δεν πρέπει κατ' ανάγκη να συνίστανται σε κάθε περίπτωση στη δυνατότητα ασκήσεως ευθείας προσφυγής ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης.

36. Κατά τα λοιπά, από τον συνδυασμό των διαφόρων εδαφίων του άρθρου 263 ΣΛΕΕ συνάγεται ότι υφίστανται διαφορές ειδικώς ως προς τις προϋποθέσεις του παραδεκτού της προσφυγής ακυρώσεως αναλόγως του εάν το αντικείμενο μιας τέτοιας προσφυγής είναι *νομοθετική* ή *κανονιστική πράξη*. Ενώ στο πρώτο εδάφιο γίνεται λόγος για «νομοθετικές πράξεις», το κρίσιμο εν προκειμένω τέταρτο εδάφιο αναφέρεται σε «κανονιστικές πράξεις». Οι διαφορές αυτές στην επιλογή των λέξεων δεν μπορούν να θεωρηθούν τυχαίες. Αντιθέτως, εκφράζουν το γεγονός ότι, δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, ανέκαθεν οι διάφορες κατηγορίες προσφευγόντων έχουν διαφορετικής εκτάσεως δυνατότητες ασκήσεως ευθείας προσφυγής.

37. Ενώ όσοι έχουν το προνόμιο ασκήσεως προσφυγής βάσει του άρθρου 263, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, καθώς και όσοι έχουν εν μέρει μόνον το προνόμιο αυτό βάσει του άρθρου 263, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, μπορούν να στραφούν κατά πάσης φύσεως νομικής πράξεως της Ένωσης που απαριθμεί το πρώτο εδάφιο, και κατά νομοθετικών πράξεων, το δικαίωμα ασκήσεως ευθείας προσφυγής δυνάμει του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ περιοριζόταν ανέκαθεν σε ορισμένα είδη νομικών πράξεων της Ένωσης. Η τρίτη περίπτωση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ τους παρέχει την ευχέρεια να ασκήσουν προσφυγή μόνον κατά κανονιστικών πράξεων, όχι όμως κατά νομοθετικών πράξεων. Όπως ορθώς επισημαίνει το Γενικό Δικαστήριο, οι νομοθετικές πράξεις εξακολουθούν να μπορούν να προσβληθούν από ιδιώτες μόνον κατ' εξαίρεση στο πλαίσιο της δεύτερης εναλλακτικής περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, και δη στον βαθμό που αφορούν άμεσα και ατομικά τον εκάστοτε προσφεύγοντα²¹.

38. Το γεγονός ότι δεν είναι ευχερής η άσκηση απευθείας προσφυγής από ιδιώτες κατά νομοθετικών πράξεων εξηγείται κυρίως από την ιδιαίτερα υψηλή δημοκρατική νομιμοποίηση του νομοθετούντος Κοινοβουλίου. Ως εκ τούτου, η διάκριση μεταξύ νομοθετικών και κανονιστικών πράξεων δεν μπορεί να καταργηθεί, υπό το πρίσμα της δικαστικής προστασίας, ως απλή τυπολατρία· αντιθέτως, στηρίζεται σε μια ποιοτική διαφορά. Σε πολλά εθνικά δικαιοκράτη, οι ιδιώτες δεν μπορούν, ή μπορούν σε περιορισμένο μόνο βαθμό, να ασκήσουν ευθεία προσφυγή κατά νόμων που έχει ψηφίσει το Κοινοβούλιο.

39. Το γεγονός ότι και στο πλαίσιο του συστήματος των Ευρωπαϊκών Συνθηκών δεν πρέπει να είναι για τους ιδιώτες ευχερής η άσκηση προσφυγής κατά νομοθετικών πράξεων επιβεβαιώνεται από το ιστορικό γενέσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Αρχικώς, η διάταξη αυτή επρόκειτο να περιληφθεί ως άρθρο III-365, τέταρτο εδάφιο, στη Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης²² («Συνθήκη για το Σύνταγμα της Ευρώπης») και ανάγεται στις εργασίες της Ευρωπαϊκής Συνελεύσεως.

40. Η Συνθήκη για το Σύνταγμα της Ευρώπης στηριζόταν, βάσει των άρθρων της I-33 έως I-37, σε μια σαφή διάκριση και ιεράρχηση μεταξύ νομοθετικών και κανονιστικών πράξεων, ο δε «ευρωπαϊκός κανονισμός» ως «κανονιστική πράξη» έπρεπε να υπαχθεί αποκλειστικά στην τελευταία κατηγορία (άρθρο I-33, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης). Συνεπώς, όταν το άρθρο III-365, παράγραφος 4, του Συντάγματος της Ευρώπης έκανε λόγο για τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής από φυσικά και νομικά πρόσωπα κατά «κανονιστικών πράξεων», τούτο προφανώς αφορούσε μόνον τις πράξεις που δεν έχουν νομοθετικό χαρακτήρα. Τούτο επιβεβαιώνουν και οι νομοπαρασκευαστικές εργασίες της Ευρωπαϊκής Συνελεύσεως επί του

21 — Σκέψη 56, δεύτερη περίοδος, της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

22 — Υπεγράφη στη Ρώμη στις 29 Οκτωβρίου 2004 (ΕΕ 2004, C 310, σ. 1).

άρθρου III-270, παράγραφος 4, του σχεδίου της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης²³, ήτοι της διατάξεως η οποία εν συνεχεία αποτέλεσε το άρθρο III-365, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης· κατόπιν αυτού, η διατύπωση «πράξεις [με] γενική ισχύ» συζητήθηκε μεν στη Συνέλευση, πλην όμως εν τέλει απορρίφθηκε και αντικαταστάθηκε τελικώς από τη λιγότερο ευρεία έκφραση «κανονιστικές πράξεις», προκειμένου να επισημανθεί η διαφορά μεταξύ νομοθετικών πράξεων και νομικών πράξεων χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα²⁴.

41. Η αυτολεξεί επανάληψη σε όλες σχεδόν τις γλωσσικές αποδόσεις²⁵ του περιεχομένου του άρθρου III-365, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης στη Συνθήκη της Λισσαβώνας επιβάλλει το συμπέρασμα ότι και στο νυν άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ δεν νοούνται οι νομοθετικές πράξεις, οσάκις σε αυτό γίνεται λόγος για κανονιστικές πράξεις. Τούτο εκφράζουν με ιδιαίτερη σαφήνεια οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις οποίες, προς υποδήλωση των «κανονιστικών πράξεων», χρησιμοποιούνται έννοιες οι οποίες θυμίζουν λιγότερο θέσπιση κανόνων δικαίου από τη νομοθετική εξουσία και περισσότερο θέσπιση κανόνων δικαίου από την εκτελεστική²⁶.

42. Ασφαλώς, η Συνθήκη της Λισσαβώνας δεν προβαίνει σε μια παρεμφερή προς τη Συνθήκη για το Σύνταγμα της Ευρώπης συστηματοποίηση και ιεράρχηση των νομικών πράξεων της Ένωσης. Οι νομοθετικές πράξεις μπορούν επίσης, στο πλαίσιο του συστήματος της Συνθήκης ΕΕ και της ΣΛΕΕ, να λάβουν τη μορφή κανονισμών κατά την έννοια του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Η διαφορά μεταξύ νομοθετικών πράξεων και πράξεων χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα έχει πλέον ως επί το πλείστον τεχνική–διαδικαστική σημασία, όπως π.χ. στα άρθρα 290, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 297 ΣΛΕΕ.

43. Ενόψει των διαφορών αυτών μεταξύ της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης και των Συνθηκών που ισχύουν επί του παρόντος θα ήταν θεωρητικά δυνατό να προσδοθεί στην έκφραση «κανονιστικές πράξεις» του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ –όπως προτείνουν οι αναιρεσείοντες– ένα διαφορετικό νόημα και να τύχει διασταλτικότερης ερμηνείας από αυτήν που ήταν στις προθέσεις της Ευρωπαϊκής Συνελεύσεως και των συντακτών της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης ούτως ώστε ακόμη και οι νομοθετικές πράξεις να μπορούν να περιλαμβάνονται μεταξύ των κανονιστικών πράξεων.

44. Εντούτοις, μια τέτοια διασταλτική ερμηνεία της εκφράσεως «κανονιστικές πράξεις» δυσχερώς θα μπορούσε να είναι σύμφωνη προς την εντολή της Διακυβερνητικής Διασκέψεως 2007 που διαπραγματεύθηκε τη Συνθήκη της Λισσαβώνας. Η εν λόγω Διακυβερνητική Διάσκεψη είχε την εντολή να εγκαταλείψει τη συνταγματική προοπτική στην οποία στηριζόταν η Συνθήκη για το

23 – Εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Συνέλευση στις 13 Ιουνίου 2003 και 10 Ιουλίου 2003, απεστάλη δε στον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Ρώμη στις 18 Ιουλίου 2003.

24 – Γραμματεία της Ευρωπαϊκής Συνελεύσεως, τελική έκθεση της ομάδας εργασίας για τον τρόπο λειτουργίας του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 2003 (έγγραφο CONV 636/03, σημείο 22), και διαβιβαστικό σημείωμα του Προεδρείου της 12ης Μαΐου 2003 (έγγραφο CONV 734/03, σ. 20).

25 – Διαφορές φαίνεται να υπάρχουν σε μόνον πέντε γλωσσικές αποδόσεις οι οποίες στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ χρησιμοποιούν για την έκφραση «κανονιστικές πράξεις» («üldkohaldatav akt» στην εσθονική, «reglamentuojančio pobūdžio teisės aktas» στη λιθουανική, «regulačný akt» στη σλοβακική, «predpis» στη σλοβενική, «akt s obecnou působností» στην τσεχική) διαφορετική διατύπωση από αυτήν του άρθρου III-365, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης («õiguse üldakt» στην εσθονική, «teisės aktas» στη λιθουανική, «podzákonný gránny akt» στη σλοβακική, «izvršilni akt» στη σλοβενική και «podzákonný grávní akt» στην τσεχική).

26 – Πράγματι, τούτο ισχύει για την απόδοση στη βουλγαρική («подзаконен акт»), στη γερμανική («Rechtsakt mit Verordnungscharakter»), στην αγγλική («regulatory act»), στη γαλλική («acte réglementaire»), στην ελληνική («κανονιστική πράξη»), στη γαελική («gníomh rialúcháin»), στην ιταλική («atto regolamentare»), στην πορτογαλική («ato regulamentar», ή, βάσει της παλαιότερης ορθογραφίας, «acto regulamentar»), στη σλοβακική («regulačný akt»), στην ισπανική («acto reglamentario») και στην ουγγρική («rendeleti jellegű jogi aktus») του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, περαιτέρω δε και στη λετονική («reglamentējošs akts») και στη λιθουανική («reglamentuojančio pobūdžio teisės aktas»). Αντιθέτως, λιγότερο σαφής είναι η απόδοση π.χ. στη δανική («regelfastsættende retsakt»), στην εσθονική («üldkohaldatav akt»), στη φινλανδική («säätelytoimi»), στη μαλτέζικη («att regolatorju»), στην ολλανδική («regelgevingshandeling»), στην πολωνική («akt regulacyjny»), στη ρουμανική («act normativ»), στη σουηδική («regleringsakt»), στη σλοβενική («predpis»), και στην τσεχική («akt s obecnou působností»).

Σύνταγμα της Ευρώπης²⁷, ωστόσο κατά τα λοιπά δεν ετέθησαν εν αμφιβόλω όσα είχαν επιτευχθεί με την υπογραφή της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης²⁸. Επομένως, το «τελικό προϊόν» της Διακυβερνητικής Διασκέψεως έπρεπε, από απόψεως περιεχομένου, να αντιστοιχεί στον μέγιστο δυνατό βαθμό στη μη ευδοκιμήσασα Συνθήκη για το Σύνταγμα της Ευρώπης και μόνο σε ορισμένα ιδιαίτερος έμφορτα συμβολισμών σημεία να υπολείπεται αυτής²⁹.

45. Για τους σκοπούς της παρούσας διαδικασίας, ιδιαίτερος άξιο μνείας είναι ότι βάσει της εντολής της Διακυβερνητικής Διασκέψεως 2007 έπρεπε «να διατηρηθεί η διάκριση μεταξύ νομοθετικών πράξεων και νομικών πράξεων χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα και οι εντεύθεν συνέπειες»³⁰.

46. Βάσει των ανωτέρω, είναι εξαιρετικά απίθανο, ούτε υπάρχουν κανενός είδους απτά στοιχεία προς την κατεύθυνση αυτή, ότι πρόθεση της Διακυβερνητικής Διασκέψεως ήταν να υπερακοντίσει ειδικώς με το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ τη Συνθήκη για το Σύνταγμα της Ευρώπης. Πέραν τούτου, θα ήταν αναμενόμενο ότι οι συντάκτες της Συνθήκης της Λισσαβώνας να καταστήσουν σαφή την οποιαδήποτε διεύρυνση των δυνατοτήτων ασκήσεως προσφυγής από ιδιώτες στη διατύπωση όλων των γλωσσικών αποδόσεων του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ σε σχέση προς το άρθρο III-365, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης³¹, π.χ. διά της χρήσεως της συζητηθείσας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Συνελεύσεως, πλην όμως εν τέλει απορριφθείσας εκφράσεως «πράξεις γενικής ισχύος»³². Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο στον βαθμό που η τελευταία αυτή διατύπωση χρησιμοποιείται και σε πολλά άλλα σημεία της ΣΛΕΕ (βλ. άρθρα 227 ΣΛΕΕ, 288, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίοδος, ΣΛΕΕ και 290, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ).

47. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε εν συνόλω με απόλυτη ορθότητα την έκφραση «κανονιστικές πράξεις» ως καλύπτουσα όλες τις πράξεις της Ένωσης με γενική ισχύ πλην των νομοθετικών πράξεων.

β) Επί των περί του αντιθέτου επιχειρημάτων που προέβαλαν οι αναιρεσιόντες

48. Εν αντιθέσει προς όσα υποστηρίζουν οι αναιρεσιόντες, η προκριθείσα εν προκειμένω από το Γενικό Δικαστήριο ερμηνεία και εφαρμογή της τρίτης εναλλακτικής περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ ουδόλως έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται κενό περιεχομένου το δικαίωμα των φυσικών και νομικών προσώπων να ασκούν προσφυγή κατά κανονιστικών πράξεων και, με τον τρόπο αυτόν, να μην έχει πλέον λόγο υπάρξεως η εισαχθείσα με τη Σύμβαση της Λισσαβώνας καινοτομία. Αντιθέτως, η επιχειρηματολογία των αναιρεσιόντων παρουσιάζει σοβαρά κενά, δεδομένου ότι στηρίζεται, αφενός, σε εσφαλμένη ερμηνεία της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως και, αφετέρου, σε ουσιώδη παρανόηση των προβλεπόμενων στις Συνθήκες νομικών πράξεων και διαδικασιών.

27 — Βλ. συναφώς την εντολή για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη 2007 που στηριζόταν στους όρους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης και της 22ας Ιουνίου 2007, το κείμενο των οποίων περιλαμβάνεται στο έγγραφο υπ' αριθ. 11218/07 του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2007. Στο σημείο 1 της εντολής αυτής ορίζεται ότι: «Η συνταγματική προοπτική [...] εγκαταλείπεται».

28 — Βλ. συναφώς και πάλι την εντολή για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη 2007 στην οποία τονίζεται ότι οι καινοτομίες που ανάγονται στη Διακυβερνητική Διάσκεψη 2004 (σε σχέση προς τη Συνθήκη για το Σύνταγμα της Ευρώπης) πρέπει να ενσωματωθούν στις υφιστάμενες συνθήκες (σημεία 1 και 4 της εντολής): στην εισαγωγική παράγραφο του σημείου 1 της εντολής τονίζεται περαιτέρω ότι η εν λόγω εντολή «αποτελεί την αποκλειστική βάση και το αποκλειστικό πλαίσιο για την εργασία της Διακυβερνητικής Διασκέψεως».

29 — Σημείο 3 της εντολής για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη 2007.

30 — Σημείο 19, στοιχείο φ', της εντολής για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη 2007 (οι υπογραμμίσεις δικές μου).

31 — Από τις λίγες γλωσσικές αποδόσεις στις οποίες υπάρχει διαφορά μεταξύ του άρθρου III-365, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης και του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ (βλ. ανωτέρω υποσημείωση 25) δεν μπορεί να συναχθεί κάποια τάση προς την κατεύθυνση της διευρύνσεως του δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής από φυσικά και νομικά πρόσωπα, δεδομένου ότι αυτές οι γλωσσικές αποδόσεις χρησιμοποιούν για την έκφραση «κανονιστικές πράξεις» του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ εν μέρει ευρύτερες εν μέρει στενότερες έννοιες από ό,τι η Συνθήκη για το Σύνταγμα της Ευρώπης.

32 — Βλ. συναφώς και πάλι τα προπαρατεθέντα ανωτέρω στην υποσημείωση 24 έγγραφα της Ευρωπαϊκής Συνελεύσεως.

– Δεν αποτελούν όλοι οι κανονισμοί, οι οδηγίες και οι αποφάσεις νομοθετικές πράξεις

49. Πρώτον, οι αναιρεσείοντες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι βάσει της προκριθείσας από αυτό ερμηνείας του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ θα έπρεπε να εμπίπτουν στην έννοια των κανονιστικών πράξεων μόνον οι –ούτως ή άλλως μη δυνάμενες να προσβληθούν– συστάσεις και γνώμες κατά την έννοια του άρθρου 288, πέμπτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, διότι οι κανονισμοί, οι οδηγίες και οι αποφάσεις που ψηφίζουν το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποτελούν στο σύνολό τους νομοθετικές πράξεις.

50. Το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί. Είναι αυτονόητο ότι και άλλες πράξεις της Ένωσης, πέραν των συστάσεων και των γνώμων, μπορούν να χαρακτηριστούν κανονιστικές πράξεις, ιδίως ένας μεγάλος αριθμός κανονισμών κατά την έννοια του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και ένας μεγάλος αριθμός αποφάσεων κατά την έννοια του άρθρου 288, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Μάλιστα, στην πράξη πρόκειται για τη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, όπως ορθώς παρατήρησαν το Συμβούλιο και η Επιτροπή.

51. Βεβαίως, οι κανονισμοί και οι αποφάσεις ανήκουν, μαζί με τις οδηγίες, στα είδη των νομικών πράξεων οι οποίες μπορούν να εκδοθούν στο πλαίσιο νομοθετικής διαδικασίας (άρθρο 289, παράγραφοι 1 και 2, ΣΛΕΕ). Ωστόσο, οι αναιρεσείοντες δεν συνεκτιμούν το γεγονός ότι από το σύνολο των κανονισμών, οδηγιών και αποφάσεων της Ένωσης μόνον ένας μικρός αριθμός εκδίδεται στο πλαίσιο μιας τέτοιας νομοθετικής διαδικασίας. Πράξεις χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα μπορούν επίσης να περιβάλλονται τη μορφή κανονισμού, οδηγίας ή αποφάσεως (άρθρο 297, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ).

52. Ειδικώς οι κανονισμοί εκδίδονται σε πολλές περιπτώσεις από το Συμβούλιο ή την Επιτροπή είτε ως εφαρμοστικοί νομοθετικών πράξεων είτε, πάλι, ως κανονισμοί στο πλαίσιο μιας *sui generis* διαδικασίας³³. Όσον αφορά τις αποφάσεις, αυτές κατά κανόνα εκδίδονται στο πλαίσιο άλλων διαδικασιών εκτός της νομοθετικής διαδικασίας, ως επί το πλείστον από το Συμβούλιο ή την Επιτροπή, και μπορούν στην περίπτωση αυτή να θεωρηθούν ενδεχομένως επίσης ως κανονιστικές πράξεις, αφού μάλιστα δεν απευθύνονται σε συγκεκριμένους αποδέκτες (άρθρο 288, τέταρτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, ΣΛΕΕ, επιχείρημα *e contrario*).

– Δεν είναι όλες οι πράξεις χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα πράξεις εκδοθείσες κατ' εξουσιοδότηση

53. Δεύτερον, οι αναιρεσείοντες προβάλλουν το επιχείρημα ότι οι συντάκτες της Συνθήκης της Λισσαβώνας δεν θα έκαναν λόγο για «κανονιστικές πράξεις», αλλά για «πράξεις κατ' εξουσιοδότηση» κατά την έννοια του άρθρου 290 ΣΛΕΕ, εάν πρόθεσή τους ήταν να διακρίνουν, στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, μεταξύ νομοθετικών πράξεων και πράξεων χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα. Η χρήση της εκφράσεως «κανονιστικές πράξεις» υποδηλώνει ότι με αυτήν νοείται κάτι διαφορετικό από τις πράξεις χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα.

54. Ούτε το επιχείρημα αυτό είναι πειστικό. Οι αναιρεσείοντες παραβλέπουν ότι δεν πρέπει όλες οι πράξεις χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα να είναι κατ' ανάγκην πράξεις κατ' εξουσιοδότηση κατά την έννοια του άρθρου 290 ΣΛΕΕ. Πράξεις χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα μπορούν επίσης να λαμβάνουν τη μορφή εκτελεστικών πράξεων κατά την έννοια του άρθρου 291 ΣΛΕΕ ή να εκδίδονται στο πλαίσιο μιας *sui generis* διαδικασίας³⁴.

33 — Μια τέτοια *sui generis* διαδικασία είναι π.χ. αυτή που προβλέπουν τα άρθρα 31 ΣΛΕΕ, 43, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, 45, παράγραφος 3, στοιχείο δ', ΣΛΕΕ, 66 ΣΛΕΕ, 103 ΣΛΕΕ, 109 ΣΛΕΕ, καθώς και το άρθρο 215, παράγραφοι 1 και 2, ΣΛΕΕ.

34 — Βλ. συναφώς και πάλι τα προπαρατεθέντα στην υποσημείωση 33 παραδείγματα.

– Και οι εκτελεστικές πράξεις μπορούν να είναι κανονιστικές πράξεις

55. Τρίτον, οι αναιρεσιόντες υποστηρίζουν ότι δεν μπορεί η κατηγορία των εκτελεστικών πράξεων κατά την έννοια του άρθρου 291 ΣΛΕΕ να καταταγεί βάσει της διακρίσεως του Γενικού Δικαστηρίου μεταξύ νομοθετικών πράξεων και πράξεων χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα.

56. Και το επιχείρημα αυτό είναι εσφαλμένο. Οι εκτελεστικές πράξεις κατά την έννοια του άρθρου 291 ΣΛΕΕ μπορούν να υπαχθούν, όπως προελέχθη³⁵, χωρίς δυσχέρεια στην κατηγορία των πράξεων χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα. Όταν τέτοιες εκτελεστικές πράξεις έχουν γενική ισχύ, όπως κατά κανόνα συμβαίνει στην περίπτωση των εκτελεστικών κανονισμών και, συχνά, στην περίπτωση των εκτελεστικών αποφάσεων, τότε πρέπει να θεωρούνται κανονιστικές πράξεις.

– Επί των συνεπειών που παράγει το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ επί υποθέσεων όπως είναι οι υποθέσεις *Unión de Pequeños Agricultores* και *Jégo-Quéré*

57. Τέλος, οι αναιρεσιόντες υποστηρίζουν ότι τυχόν ερμηνεία και εφαρμογή του δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής, όπως αυτή που προκρίνει το Γενικό Δικαστήριο, δεν μπορεί να καλύψει τα «κενά στη δικαστική προστασία» που διαπιστώθηκαν στις υποθέσεις *Unión de Pequeños Agricultores*³⁶ και *Jégo-Quéré*³⁷.

58. Ούτε το επιχείρημα αυτό ευσταθεί.

59. Στην υπόθεση *Jégo-Quéré*, αντικείμενο της προσφυγής ακυρώσεως ήταν ένας εκτελεστικός κανονισμός της Επιτροπής στον τομέα της αλιείας. Στο πλαίσιο του χρονικού πεδίου ισχύος του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, μια τέτοια πράξη θα έπρεπε να θεωρείται πλέον κανονιστική πράξη μη συνεπαγόμενη την εφαρμογή εκτελεστικών μέτρων.

60. Αντιθέτως, αντικείμενο της προσφυγής στην υπόθεση *Unión de Pequeños Agricultores* ήταν μια κοινή οργάνωση αγοράς στον τομέα της γεωργικής πολιτικής. Σήμερα, ένας τέτοιος κανονισμός θα έπρεπε να εκδοθεί βάσει της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας (άρθρο 43, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ) και, ως εκ τούτου, θα αποτελούσε νομοθετική πράξη (άρθρο 289, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ). Συνεπώς, κατά της πράξεως αυτής δεν θα είχαν τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ούτε δυνάμει του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, εκτός και αν ο κανονισμός αφορούσε άμεσα και ατομικά τα πρόσωπα αυτά (δεύτερη εναλλακτική περίπτωση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ). Βεβαίως, τούτο δεν σημαίνει ότι οι ιδιώτες δεν θα μπορούσαν να τύχουν αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας κατά διατάξεων που εκδίδονται στο πλαίσιο κοινών οργανώσεων αγοράς. Αντιθέτως, μπορούν να προβάλουν παρεμπιπτόντως την τυχόν έλλειψη νομιμότητας μιας κοινής οργανώσεως αγοράς, και δη αναλόγως της καταστάσεως των πραγμάτων είτε επ' αφορμή προσφυγής ακυρώσεως ασκούμενης ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης κατά εκτελεστικών μέτρων της Επιτροπής είτε επ' αφορμή ένδικων βοηθημάτων ασκούμενων ενώπιον εθνικών δικαστηρίων κατά εκτελεστικών μέτρων των εθνικών αρχών³⁸.

61. Ειρήσθω εν παρόδω ότι ούτε η προκριθείσα από το Γενικό Δικαστήριο ερμηνεία της εκφράσεως «κανονιστικές πράξεις» της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ στερεί, στην υπό κρίση υπόθεση, από τους *Inuit Tapiriit Kanatami* και τους ομοδίκους τους τη δικαστική προστασία. Αντιθέτως, υφίσταται για αυτούς η δυνατότητα να προβάλουν παρεμπιπτόντως την υποτιθέμενη έλλειψη νομιμότητας του κανονισμού 1007/2009, και δη στο πλαίσιο τυχόν ένδικων

35 — Βλ. ανωτέρω σημείο 54 των παρουσών προτάσεων.

36 — Απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3.

37 — Απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4.

38 — Βλ. συναφώς αναλυτικά κατωτέρω τα σημεία 116 έως 123 των παρουσών προτάσεων.

διαφορών που θα αναφυούν με αντικείμενο τα εκτελεστικά μέτρα επί του εν λόγω κανονισμού. Αυτό ακριβώς έπραξαν οι περισσότεροι εξ αυτών ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης επ' αφορμή μιας εισέτι εκκρεμούσας προσφυγής κατά του εκτελεστικού κανονισμού 737/2010 της Επιτροπής³⁹.

62. Συνεπώς, βάσει των ανωτέρω, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι αβάσιμο.

2. Το ζήτημα του άμεσου και ατομικού επηρεασμού των αναιρεσιόντων (δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως)

63. Δεδομένου ότι, βάσει της λύσεως που προτείνω, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως δεν πρόκειται να ευδοκιμήσει, πρέπει να εξετάσω τώρα το δεύτερο σκέλος αυτού του λόγου αναιρέσεως το οποίο προβάλλεται επικουρικός. Με αυτό, οι αναιρεσιόντες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι ερμήνευσε και εφάρμοσε κατά τρόπο εσφαλμένο την προϋπόθεση του παραδεκτού βάσει της οποίας η επίμαχη πράξη πρέπει να αφορά το πρόσωπο «άμεσα και ατομικά».

64. Σκοπός του κριτηρίου του άμεσου και ατομικού επηρεασμού (δεύτερη εναλλακτική περίπτωση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ) είναι να παράσχει στα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα αποτελεσματική δικαστική προστασία κατά των πράξεων της Ένωσης των οποίων δεν είναι αποδέκτες, χωρίς όμως ταυτοχρόνως να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της προσφυγής ακυρώσεως ώστε να αποτελέσει ένα είδος λαϊκής αγωγής (actio popularis).

65. Το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε το εν λόγω κριτήριο στις σκέψεις 68 έως 93 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως, αφού κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι Inuit Tapiriit Kanatami και οι ομόδοκοί τους δεν μπορούσαν να προσβάλουν τον κανονισμό 1007/2009, μια νομοθετική πράξη κατά την έννοια του άρθρου 289, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, βάσει των ελαστικότερων προϋποθέσεων που ισχύουν για τις κανονιστικές πράξεις (τρίτη εναλλακτική περίπτωση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ).

α) Επί του ζητήματος του άμεσου επηρεασμού των αναιρεσιόντων

66. Κατ' αρχάς, οι αναιρεσιόντες βάλλουν κατά της εκτιμήσεως του Γενικού Δικαστηρίου ότι ο επίμαχος κανονισμός αφορά άμεσα μόνον τέσσερις εξ αυτών, ήτοι την Ta Ma Su Seal Products, την NuTan Furs, την GC Rieber Skinn και την Canadian Seal Marketing Group⁴⁰. Βάσει των πραγματικών διαπιστώσεων του Γενικού Δικαστηρίου, πρόκειται για τρεις επιχειρήσεις, καθώς και για μια ένωση επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά διαθέτοντας μεταξύ άλλων προϊόντα φώκιας.

67. Οι αναιρεσιόντες υποστηρίζουν ότι με αυτόν τον τρόπο το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε υπέρμετρα συσταλτικά το κριτήριο του άμεσου επηρεασμού. Κατά την άποψή τους, πρέπει να θεωρηθεί ότι ο επίμαχος κανονισμός αφορά άμεσα και αυτούς οι οποίοι δραστηριοποιούνται μόνο στο στάδιο που προηγείται της διαθέσεως προϊόντων φώκιας στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά, ήτοι τους κυνηγούς και τους παγιδευτές, καθώς και τις ενώσεις τους συμφερόντων, αλλά και την αναιρεσιούσα Karliin Aariak, η οποία δραστηριοποιείται στον σχεδιασμό και την πώληση ρούχων από δέρματα φώκιας.

39 — Υπόθεση Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-526/10).

40 — Βλ. σκέψεις 85 και 86, καθώς και συμπληρωματικώς σκέψη 79 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

– Εισαγωγικές παρατηρήσεις

68. Κατ' αρχάς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το κριτήριο του άμεσου επηρεασμού του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ δεν πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο συσταλτικότερο από ό,τι το κριτήριο που είχε την ίδια ακριβώς διατύπωση στις προϊσχύουσες ρυθμίσεις του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης Ε(Ο)Κ και του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ⁴¹. Το σημείο αυτό ορθώς επισήμαναν οι αναιρεσείοντες. Τούτο δεν αμφισβήτησαν ούτε τα μετέχοντα στη διαδικασία όργανα.

69. Η έννοια του άμεσου επηρεασμού είναι η αυτή στη δεύτερη και την τρίτη εναλλακτική περίπτωση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Ως εκ τούτου, οι αναπτύξεις που ακολουθούν ισχύουν και για την περίπτωση που το Δικαστήριο χαρακτηρίσει τον επίμαχο κανονισμό, εν αντιθέσει προς την πρότασή μου, ως κανονιστική πράξη⁴².

70. Για τον ορισμό των νομικών απαιτήσεων που πρέπει να πληροί ο άμεσος επηρεασμός κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε σε μια συχνά χρησιμοποιούμενη διατύπωση που απαντά στην πιο πρόσφατη νομολογία των δικαστηρίων της Ένωσης⁴³. Βάσει αυτής, η προϋπόθεση βάσει της οποίας μια πράξη της Ένωσης πρέπει να αφορά άμεσα ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο πληρούται μόνον όταν το αμφισβητούμενο μέτρο έχει άμεσα αποτελέσματα επί της νομικής του καταστάσεως και δεν αφήνει κανένα περιθώριο εκτιμήσεως στους αποδέκτες του που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του, αντιθέτως η εφαρμογή του έχει καθαρώς αυτόματο χαρακτήρα και απορρέει αποκλειστικά από τη ρύθμιση της Ένωσης χωρίς εφαρμογή άλλων παρεμβαλλόμενων κανόνων⁴⁴.

71. Έχω ορισμένες επιφυλάξεις ως προς το αν η διατύπωση αυτή είναι πράγματι κατάλληλη να περιγράψει με ολοκληρωμένο τρόπο το κριτήριο του άμεσου επηρεασμού του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Και τούτο διότι, αφενός, στη νομολογία –απολύτως ορθώς– κατ' επανάληψη έχουν κριθεί παραδεκτές προσφυγές ακυρώσεως που ασκήθηκαν από ιδιώτες κατά πράξεων της Ένωσης των οποίων οι συνέπειες επί των εκάστοτε προσφευγόντων δεν είναι νομικής, αλλά απλώς πραγματικής φύσεως, π.χ. διότι τους αφορούν άμεσα λόγω της ιδιότητάς τους ως φορέων της αγοράς σε ανταγωνισμό προς άλλους φορείς της αγοράς⁴⁵. Αφετέρου, από τη νομολογία είναι γνωστές οι περιπτώσεις στις οποίες αναγνωρίστηκε ο άμεσος επηρεασμός ενός προσώπου έστω και αν υφίστατο ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως των αρχών που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή μιας πράξεως της Ένωσης, εφόσον μπορούσε να προβλεφθεί με επαρκή βαθμό πιθανολογήσεως ότι αυτό το περιθώριο εκτιμήσεως θα ασκείτο με έναν συγκεκριμένο τρόπο⁴⁶.

72. Πάντως, εν προκειμένω, οι λεπτές αυτές παραλλαγές στη διατύπωση του κριτηρίου του άμεσου επηρεασμού δεν έχουν κάποια συνέπεια. Πράγματι, έστω και αν θεωρηθεί ότι στο πλαίσιο της δεύτερης εναλλακτικής περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ πρέπει να ληφθούν υπόψη όχι μόνον οι συνέπειες μιας πράξεως της Ένωσης επί της νομικής καταστάσεως ενός

41 — Στο ίδιο πνεύμα απόφαση *Microban International* κ.λπ. κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 19, σκέψη 32).

42 — Βλ. επί του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως σημεία 30 έως 47 των παρουσών προτάσεων.

43 — Σκέψη 71 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

44 — Αποφάσεις της 5ης Μαΐου 1998, C-404/96 P, *Glencore Grain* κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-2435, σκέψη 41), της 13ης Μαρτίου 2008, C-125/06 P, Επιτροπή κατά *Infront WM* (Συλλογή 2008, σ. I-1451, σκέψη 47), και της 2ας Ιουλίου 2009, C-343/07, *Bavaria* και *Bavaria Italia* (Συλλογή 2009, σ. I-5491, σκέψη 43).

45 — Τα δικαστήρια της Ένωσης δέχονται, με πάγια νομολογία τους, το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής από ανταγωνιστές κατ' αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες εγκρίνονται κρατικές ενισχύσεις (βλ. τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 28ης Ιανουαρίου 1986, 169/84, *Cofaz* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 391, και της 22ας Νοεμβρίου 2007, C-525/04 P, *Ισπανία* κατά *Lenzing*, Συλλογή 2007, σ. I-9947, στις οποίες θεωρείται αυτονόητη η προϋπόθεση του άμεσου επηρεασμού), καθώς και συγκεντρώσεις επιχειρήσεων (βλ. τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 3ης Απριλίου 2003, T-114/02, *BaByliss* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-1279, σκέψη 89, και της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, T-158/00, *ARD* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-3825, σκέψη 60).

46 — Αποφάσεις της 23ης Νοεμβρίου 1971, 62/70, *Bock* κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 977, σκέψεις 6 έως 8), της 17ης Ιανουαρίου 1985, 11/82, *Πειραική-Πατραϊκή* κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 207, σκέψεις 8 έως 10), και της 5ης Μαΐου 1998, C-386/96 P, *Dreyfus* κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-2309, σκέψη 44).

προσώπου, αλλά και οι πραγματικές συνέπειές της επί του προσώπου αυτού, τότε οι συνέπειες αυτές δεν πρέπει να έχουν απλώς και μόνον έμμεσο χαρακτήρα. Τούτο πρέπει να καθορίζεται *in concreto* σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση με γνώμονα το ρυθμιστικό περιεχόμενο της εκάστοτε επίμαχης πράξεως της Ένωσης.

– Επί της καταστάσεως των προσώπων που δραστηριοποιούνται στα προηγούμενα στάδια εμπορίας

73. Εν προκειμένω, ο κανονισμός 1007/2009 περιλαμβάνει, όπως προκύπτει από το άρθρο του 1, «κανόνες που αφορούν τη διάθεση προϊόντων φώκιας στην αγορά» της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντιθέτως, ο κανονισμός αυτός ουδόλως ρυθμίζει τα της θήρας φώκεων, την παραγωγή προϊόντων από υλικά προερχόμενα από φώκιες ή τη συναφή προς αυτές έρευνα⁴⁷.

74. Για τον λόγο αυτόν, ορθώς κατ' αποτέλεσμα έκρινε το Γενικό Δικαστήριο ότι ο επίμαχος κανονισμός δεν αφορά άμεσα όλους τους μετέχοντες στη διαδικασία οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε στάδια εμπορίας που προηγούνται της συγκεκριμένης διαθέσεως στην αγορά προϊόντων φώκιας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τούτο ισχύει, αφενός, για τους κυνηγούς και τους παγιδευτές και τις ενώσεις τους συμφερόντων, αφετέρου, για όλα τα πρόσωπα και τις ενώσεις που ασχολούνται, με την ευρύτερη έννοια του όρου, με την επεξεργασία των υλικών που προέρχονται από τη θήρα φώκεων.

75. Δεδομένου ότι δεν διαθέτουν όλοι προϊόντα φώκιας στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο επίμαχος κανονισμός τους επηρεάζει έμμεσα μόνον και όχι άμεσα. Ενδέχεται και για αυτόν τον κύκλο προσώπων οι οικονομικές συνέπειες του ρυθμιστικού πλαισίου που εισάγει ο επίμαχος κανονισμός να γίνονται απολύτως αισθητές. Εντούτοις, όπως ορθώς τόνισαν τα μετέχοντα στη διαδικασία όργανα της Ένωσης, το κριτήριο του άμεσου επηρεασμού θα έπαινε να είναι λειτουργικό και να έχει σαφές περιεχόμενο, ο δε κύκλος των πιθανών προσφευγόντων θα διευρυνόταν απεριόριστως, εάν ήθελε θεωρηθεί ότι η πράξη αφορά άμεσα και τα πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στα προηγούμενα στάδια εμπορίας.

– Επί της καταστάσεως της Karliin Aariak

76. Λιγότερο σαφής είναι η κατάσταση της αναιρεσείουσας Karliin Aariak η οποία, βάσει των διαπιστώσεων του Γενικού Δικαστηρίου, ανήκει στην κοινότητα των Ινουίτ και ασχολείται με τον σχεδιασμό και την πώληση ρούχων από δέρμα φώκιας. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι ο επίμαχος κανονισμός δεν την αφορά άμεσα, διότι «σε κανένα σημείο δεν υποστηρίζει ότι δραστηριοποιείται στη διάθεση στην αγορά προϊόντων άλλων από εκείνα που εμπíπτουν στην επίμαχη εξαίρεση [που αφορά τους Ινουίτ]»⁴⁸.

77. Επ' αυτού, επιβάλλεται κατ' αρχάς η παρατήρηση ότι από τις πραγματικές διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου δεν διευκρινίζεται εάν η ίδια η Κ. Aariak διαθέτει στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά τα ρούχα από δέρμα φώκιας τα οποία σχεδιάζει και πωλεί ή εάν πωλεί τα προϊόντα αυτά σε μεσάζοντες από τους οποίους αυτά διατίθενται εν συνεχεία στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης επ' ονόματί της και διά λογαριασμόν της. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η Κ. Aariak θα δραστηριοποιείτο, ακριβώς όπως και οι προαναφερθέντες κυνηγοί και παγιδευτές, απλώς σε κάποιο προγενέστερο στάδιο εμπορίας και, ως εκ τούτου, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ο κανονισμός 1007/2009 την αφορά άμεσα.

78. Δεδομένου ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν προέβη συναφώς σε όλες τις απαιτούμενες διαπιστώσεις, η διάταξή του πάσχει πλάνη περί το δίκαιο ως προς το σημείο αυτό.

47 — Αυτό το σημείο διαφοροποιεί την παρούσα υπόθεση από την υπόθεση *Microban International* κ.λπ. κατά Επιτροπής (απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 19, ιδίως σκέψη 28), στην οποία όχι μόνον η εμπορία ενός προσθέτου καθ' εαυτόν, αλλά και η χρήση του στην παρασκευή άλλων προϊόντων υπέκειτο σε περιορισμούς του δικαίου της Ένωσης.

48 — Σκέψη 82 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

79. Ωστόσο, εάν θεωρηθεί, όπως φαίνεται να υπολαμβάνει το Γενικό Δικαστήριο, ότι στην πράξη η ίδια η K. Aariak προβαίνει στη διάθεση προϊόντων φώκιας στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά⁴⁹, τότε δυσχερώς μπορεί να θεωρηθεί ότι ο επίμαχος κανονισμός δεν την αφορά άμεσα. Πράγματι, στην περίπτωση αυτή η επιχειρηματική δραστηριότητα της K. Aariak διέπεται άμεσα από τις διατάξεις του κανονισμού 1007/2009 που αφορούν τη διάθεση στην αγορά προϊόντων φώκιας.

80. Το γεγονός ότι η δυνατότητα εφαρμογής της εξαιρέσεως για τους Ινουίτ επί της K. Aariak χρήζει διευκρινίσεως μέσω εκτελεστικών μέτρων της Επιτροπής (βλ. άρθρο 3, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με τις παραγράφους 3 και 4, του κανονισμού 1007/2009), δεν αποκλείει τον άμεσο επηρεασμό της εν λόγω αναιρεσείουσας παρά την περί του αντιθέτου εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου⁵⁰.

81. Και τούτο είτε θεωρηθεί, όπως πράττει το Γενικό Δικαστήριο, ότι τα εκτελεστικά μέτρα της Επιτροπής είναι τόσο ουσιώδη ώστε μέχρι λήψεώς τους ουδόλως μπορεί να γίνει χρήση της προβλεπόμενης από τον νομοθέτη της Ένωσης εξαιρέσεως για τους Ινουίτ. Στην περίπτωση αυτή, ισχύει, κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου μέχρις εκδόσεως των εν λόγω εκτελεστικών μέτρων, εξίσου για όλα τα προϊόντα φώκιας γενική απαγόρευση της διαθέσεώς τους στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά, όπως η απαγόρευση αυτή ρυθμίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1007/2009. Στην περίπτωση αυτή, η απαγόρευση θα αφορούσε άμεσα όλα τα πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στην εμπορία προϊόντων φώκιας, ήτοι και την K. Aariak.

82. Είτε θεωρηθεί, εν αντιθέσει προς ό,τι υπολαμβάνει το Γενικό Δικαστήριο, ότι τα εκτελεστικά μέτρα της Επιτροπής είναι τόσο επουσιώδη ώστε και πριν από τη λήψη τους μπορεί να γίνει χρήση της προβλεπόμενης από τον νομοθέτη της Ένωσης εξαιρέσεως για τους Ινουίτ. Στην περίπτωση αυτή είναι και παραμένει ευθύς εξαρχής επιτρεπτή η εμπορία στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά προϊόντων φώκιας προερχόμενων από την παραδοσιακή κυνηγετική δραστηριότητα των Ινουίτ ή άλλων αυτοχθόνων κοινοτήτων κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1007/2009. Ακόμη και στο πλαίσιο μιας τέτοιας ερμηνείας η ρύθμιση δεν θα αφορούσε άμεσα όλα τα πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στην εμπορία προϊόντων φώκιας εντός της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς, περιλαμβανομένης της K. Aariak.

83. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, η ρύθμιση που εισάγει το δίκαιο της Ένωσης σε σχέση με την εμπορία προϊόντων φώκιας αφορά άμεσα τα πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στην εμπορία προϊόντων φώκιας εντός της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς⁵¹. Μια γκριζα ζώνη όπως είναι αυτή εντός της οποίας τοποθετεί το Γενικό Δικαστήριο την K. Aariak δεν μπορεί να υπάρξει.

84. Συνεπώς, βάσει των ανωτέρω οι διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου σχετικά με το κατά πόσον ο επίμαχος κανονισμός αφορά άμεσα την αναιρεσείουσα Karliin Aariak είναι νομικά πλημμελής. Εντούτοις, αυτή και μόνον η νομικά πλημμελής εφαρμογή του κριτηρίου του άμεσου επηρεασμού από το Γενικό Δικαστήριο δεν αρκεί για την αναίρεση της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως. Αντιθέτως, πρέπει να εξεταστεί και η ετέρα εκ των ων ουκ άνευ δικονομική προϋπόθεση του ατομικού επηρεασμού των αναιρεσιδόντων⁵².

49 — Κατόπιν ερωτήσεώς μου στο πλαίσιο της επ' ακροατηρίου συζητήσεως η K. Aariak δήλωσε ότι εμπορεύεται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς είδη ρουχισμού εν μέρει η ίδια, εν μέρει μέσω μεσαζόντων.

50 — Σκέψη 82 σε συνδυασμό με τις σκέψεις 76 έως 79 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως (βλ., ιδίως, την τελευταία περίοδο της σκέψεως 78 της εν λόγω διατάξεως).

51 — Ο άμεσος επηρεασμός ενός προσώπου δεν εξαρτάται από το εάν το πρόσωπο αυτό μπορεί να συναγάγει για το ίδιο από μια πράξη της Ένωσης επιταγή, απαγόρευση ή άδεια. Εν πάση περιπτώσει, στην περίπτωση της αδείας ενδέχεται να μην υπάρχει ανάγκη για ένδικη προστασία μέσω ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως, όταν και στον βαθμό που το θιγόμενο πρόσωπο δεν μπορεί να αποκτήσει πλέον κάποιο πλεονέκτημα με την άσκηση προσφυγής.

52 — Στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-362/06 P, Sahlstedt κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2009, σ. I-2903, σκέψεις 22 και 23).

β) Επί του ατομικού επηρεασμού των αναιρεσειόντων

85. Όπως ανεξαρτήτως από το ζήτημα εάν ο επίμαχος κανονισμός αφορά άμεσα ορισμένους εκ των αναιρεσειόντων, καθώς και για πόσους εξ αυτών τούτο ενδέχεται να αληθεύει, πρέπει ο εν λόγω κανονισμός να τους αφορά και ατομικά προκειμένου να μπορούν να ασκήσουν παραδεκτώς προσφυγή ακυρώσεως στηριζόμενοι στη δεύτερη εναλλακτική περίπτωση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

86. Κατά πάγια νομολογία, η οποία ανατρέχει στην απόφαση Plaumann, πρέπει να θεωρείται ότι μια πράξη των οργάνων της Ένωσης αφορά ατομικά ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο, όταν η πράξη αυτή το θίγει λόγω ορισμένων ξεχωριστών ιδιοτήτων ή μιας πραγματικής καταστάσεως που το χαρακτηρίζει σε σχέση προς κάθε άλλο πρόσωπο και έτσι το εξατομικεύει κατά τρόπον ανάλογο προς αυτόν του αποδέκτη⁵³.

87. Ο κανονισμός 1007/2009 δεν παράγει τέτοιου είδους συνέπειες έναντι των Inuit Tapiriit Kanatami και των ομοδίκων τους. Όπως ορθώς τόνισε το Γενικό Δικαστήριο⁵⁴, η ρυθμιζόμενη στον επίμαχο κανονισμό απαγόρευση της εμπορίας προϊόντων φώκιας διατυπώνεται με γενικούς όρους και μπορεί να ισχύει αδιακρίτως για κάθε οικονομικό φορέα ο οποίος εμπίπτει στον εν λόγω κανονισμό. Ο επίμαχος κανονισμός ισχύει για αντικειμενικώς προσδιοριζόμενες καταστάσεις και αναπτύσσει έννομες συνέπειες έναντι ομάδων προσώπων που προσδιορίζονται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο. Ουδείς εκ των αναιρεσειόντων εξατομικεύεται μέσω του κανονισμού αυτού όπως ο αποδέκτης μιας αποφάσεως. Αντιθέτως, ο επίμαχος κανονισμός αφορά τους αναιρεσειόντες όπως και κάθε άλλον οικονομικό φορέα που παράγει ή διαθέτει στην αγορά προϊόντα φώκιας⁵⁵.

88. Οι αναιρεσειόντες δεν αμφισβητούν τούτο, εντούτοις φρονούν ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι ο επίμαχος κανονισμός τους αφορά ατομικά. Θεωρούν ότι με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας έχει έρθει το πλήρωμα του χρόνου για το Δικαστήριο να εγκαταλείψει τη νομολογία Plaumann επί του ατομικού επηρεασμού.

89. Η επιχειρηματολογία αυτή είναι απορριπτέα. Εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι αναιρεσειόντες, η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας ουδόλως απαιτεί κάποια νέα αξιολόγηση της νομολογίας των δικαστηρίων της Ένωσης επί του ατομικού επηρεασμού. Αντιθέτως, το γεγονός ότι η προϋπόθεση του παραδεκτού του (άμεσου και) ατομικού επηρεασμού μεταφέρθηκε άνευ τροποποιήσεων από τη δεύτερη εναλλακτική περίπτωση του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ στη δεύτερη εναλλακτική περίπτωση του νυν άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ συνηγορεί υπέρ της διατηρήσεως της νομολογίας Plaumann.

53 — Αποφάσεις Plaumann (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 2, σ. 238), Πειραϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 45, σκέψη 11), Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 36), Επιτροπή κατά Jégo-Quéré (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 45), της 13ης Δεκεμβρίου 2005, C-78/03 P, Επιτροπή κατά Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum (Συλλογή 2005, σ. I-10737, σκέψη 33), Επιτροπή κατά Infront WM (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 44, σκέψη 70), και της 9ης Ιουνίου 2011, C-71/09 P, C-73/09 P και C-76/09 P, Comitato „Venezia vuole vivere“ κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. I-4727, σκέψη 52).

54 — Βλ. σκέψεις 89 και 90 της αναφεριβαλλόμενης διατάξεως.

55 — Πάγια νομολογία, βλ. π.χ. αποφάσεις Plaumann κατά Συμβουλίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 2, σ. 238), Πειραϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 46, σκέψη 14), της 29ης Ιανουαρίου 1985, 147/83, Binderer κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 257, σκέψη 13), της 24ης Φεβρουαρίου 1987, 26/86, Deutz και Geldermann κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1987, σ. 941, σκέψεις 8 και 12), της 15ης Ιουνίου 1993, C-213/91, Abertal κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-3177, σκέψεις 17, 19 και 20), της 22ας Νοεμβρίου 2001, C-451/98, Antillean Rice Mills κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2001, σ. I-8949, σκέψη 51), και Επιτροπή κατά Jégo-Quéré (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψεις 43 και 46).

90. Πράγματι, οι συντάκτες της Συνθήκης αποφάσισαν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Συνελεύσεως, μετά από εις βάθος εξέταση της όλης προβληματικής, προκειμένου να ενισχυθεί η έννομη προστασία των ιδιωτών έναντι πράξεων της Ένωσης με γενική ισχύ να μην μεταρρυθμίσουν το κριτήριο του ατομικού επηρεασμού, αλλά, αντ' αυτού, να εισαγάγουν στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ μια όλως νέα, τρίτη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής: η εξετασθείσα ανωτέρω⁵⁶ δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής από φυσικά και νομικά πρόσωπα κατά κανονιστικών πράξεων οι οποίες τα αφορούν άμεσα χωρίς να περιλαμβάνουν εκτελεστικά μέτρα⁵⁷.

91. Επομένως, και το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι απορριπτέο.

3. Το μέχρι τούδε συναγόμενο συμπέρασμα

92. Επομένως, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

B– Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως

93. Με τον δεύτερο λόγο τους αναιρέσεως, οι αναιρεσιόντες προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, αφενός, αιτιολόγησε πλημμελώς τη διάταξή του και, αφετέρου, παρέβλεψε τις απαιτήσεις που διέπουν την παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

1. Επί των απαιτήσεων που πρέπει να πληροί το σκεπτικό της πρωτόδικης διατάξεως (πρώτο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως)

94. Στο πρώτο σκέλος αυτού του δεύτερου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσιόντες προβάλλουν ότι, κατά την άποψή τους, το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως είναι ελλιπές. Η προβαλλόμενη έλλειψη αιτιολογίας έγκειται στο γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε σε επαρκή έκταση τα προβληθέντα πρωτοδίκως επιχειρήματα των Inuit Tapiriit Kanatami και των ομοδίκων τους επί του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵⁸, καθώς και επί των άρθρων 6 και 13 ΕΣΔΑ⁵⁹, οι δε αναιρεσιόντες επισημαίνουν μεταξύ άλλων ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν έκανε καν μνεία των άρθρων 6 και 13 ΕΣΔΑ.

95. Είναι αληθές ότι ενδέχεται να υπάρχει έλλειψη αιτιολογίας όταν το Γενικό Δικαστήριο με την πρωτόδικη απόφασή του δεν εξέτασε επαρκώς το επιχειρήμα κάποιου διαδίκου⁶⁰.

56 — Βλ. συναφώς τις αναπτύξεις μου επί του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως (ανωτέρω στα σημεία 26 έως 62 των παρούσων προτάσεων).

57 — Βλ. επ' αυτού και πάλι τα έγγραφα CONV 636/03 (προπαρατεθέν στην υποσημείωση 24, σημεία 17 έως 23) και CONV 734/03 (προπαρατεθέν στην υποσημείωση 24, σ. 20 επ.).

58 — Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διακηρύχθηκε πανηγυρικά κατ' αρχάς στις 7 Δεκεμβρίου 2000 στη Νίκαια (ΕΕ 2000, C 364, σ. 1) και κατόπιν, μια δεύτερη φορά, στις 12 Δεκεμβρίου 2007 στο Στρασβούργο (ΕΕ 2007, C 303, σ. 1· ΕΕ 2010, C 83, σ. 389 και ΕΕ 2012, C 326, σ. 391).

59 — Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («ΕΣΔΑ», μονογραφήθηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950).

60 — Αποφάσεις της 1ης Οκτωβρίου 1991, C-283/90 P, Vidrányi κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-4339, σκέψη 29), της 9ης Δεκεμβρίου 2004, C-123/03 P, Επιτροπή κατά Greencore (Συλλογή 2004, σ. I-11647, σκέψεις 40 και 41), της 20ής Μαΐου 2010, C-583/08 P, Γκόγκος κατά Επιτροπής (Συλλογή 2010, σ. I-4469, σκέψη 29), και της 20ής Ιανουαρίου 2011, C-90/09 P, General Química κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. I-1, σκέψεις 59 έως 62), καθώς και αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 2007, C-167/06 P, Κομνηνού κ.λπ. κατά Επιτροπής (μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή, σκέψεις 21 έως 28), και της 5ης Μαΐου 2011, C-200/10 P, Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής (μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή, σκέψεις 33 και 43).

96. Εντούτοις, κατά παγία νομολογία, η υποχρέωση αιτιολογήσεως δεν επιβάλλει στο Γενικό Δικαστήριο να εξετάζει διεξοδικώς ένα προς ένα όλα τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι διάδικοι· επομένως, η αιτιολογία μπορεί να συνάγεται εμμέσως, υπό την προϋπόθεση ότι παρέχει τη δυνατότητα στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο δεν δέχθηκε τα επιχειρήματά τους, στο δε Δικαστήριο να διαθέτει επαρκή στοιχεία προς άσκηση του ελέγχου του⁶¹.

97. Το Γενικό Δικαστήριο ανταποκρίθηκε στις απαιτήσεις αυτές εν προκειμένω.

98. Η εν λόγω επιχειρηματολογία των Inuit Tapiriit Kanatami και των ομοδίκων τους επί του θεμελιώδους δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία παρατίθεται, βάσει των δικών τους στοιχείων, στα σημεία 53 έως 57 της κατατεθείσας πρωτοδίκως γραπτής απαντήσεώς τους επί των ενστάσεων απαραδέκτου του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Είναι αναμφισβήτητο ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε την εν λόγω επιχειρηματολογία στη σκέψη 51 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως. Το Γενικό Δικαστήριο διέλαβε ότι τα δικαστήρια της Ένωσης δεν μπορούν να ερμηνεύουν το δικαίωμα της ασκήσεως προσφυγής από ιδιώτες κατά κανονισμών –ακόμη και υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας– κατά τέτοιο τρόπο ώστε να παρακάμπτουν τις προϋποθέσεις που ρητώς προβλέπει η Συνθήκη.

99. Ενδέχεται η απάντηση αυτή να είναι λακωνική. Ωστόσο, ο διεξοδικός χαρακτήρας που πρέπει να έχει η ανάλυση της επιχειρηματολογίας ενός διαδίκου από το Γενικό Δικαστήριο στο σκεπτικό της αποφάσεώς του με την οποία περατώνεται η διαδικασία εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από το πόσο τεκμηριωμένη είναι η επιχειρηματολογία αυτή και ποια είναι η βαρύτητα που της προσήκει σε σχέση προς τη λοιπή επιχειρηματολογία του αυτού διαδίκου. Ενόψει των συντόμων και επιφανειακών αναπτύξεων της εκδικασθείσας πρωτοδίκως προσφυγής επί του θεμελιώδους δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία⁶², δυσκόλως μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο η μομφή ότι δεν εξέτασε εις βάθος την προβληματική αυτή στην αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη.

100. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο στην περίπτωση που το Γενικό Δικαστήριο μπορούσε να στηριχθεί συναφώς στην πάγια νομολογία των δικαστηρίων της Ένωσης⁶³. Οι αναπτύξεις του Γενικού Δικαστηρίου στη σκέψη 51 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως, σε συνδυασμό με την παρατιθέμενη συναφή νομολογία⁶⁴, εξηγούν επαρκώς τους λόγους για τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την επιχειρηματολογία των Inuit Tapiriit Kanatami και των ομοδίκων τους επί των απαιτήσεων που διέπουν την παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

101. Συναφώς, είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 51 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως παραθέτει μόνον το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, όχι όμως τα άρθρα 6 και 13 ΕΣΔΑ. Και τούτο διότι το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε στην επίμαχη σκέψη *εν γένει* το επιχείρημα των προσφευγόντων σχετικά με το δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία και, συναφώς, έκανε μνεία του άρθρου 47 του Χάρτη («ιδίως») εν είδει παραδείγματος και μόνον⁶⁵.

61 — Αποφάσεις της 9ης Σεπτεμβρίου 2008, C-120/06 P και C-121/06 P, FIAMM κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 2008, σ. I-6513, σκέψη 96), της 16ης Ιουλίου 2009, C-440/07 P, Επιτροπή κατά Schneider Electric (Συλλογή 2009, σ. I-6413, σκέψη 135), και της 5ης Ιουλίου 2011, C-263/09 P, Edwin κατά ΓΕΕΑ (Συλλογή 2011, σ. I-5853, σκέψη 64).

62 — Στην κατατεθείσα πρωτοδίκως γραπτή απάντηση επί των ενστάσεων απαραδέκτου η προβληματική σε σχέση με τα θεμελιώδη δικαιώματα αναπτύσσεται σε πέντε από ογδόντα τέσσερις παραγράφους (ήτοι σε μία από είκοσι δύο σελίδες), το δε κατατεθέν πρωτοδίκως δικόγραφο της προσφυγής ουδόλως κάνει κάποια μνεία σε αυτήν.

63 — Βλ. επ' αυτού ευθύς αμέσως τις αναπτύξεις μου επί του δευτέρου σκέλους του δευτέρου λόγου αναίρεσεως (σημεία 105 έως 124 των παρουσών προτάσεων).

64 — Στη σκέψη 51 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως παρατίθενται η απόφαση Jégo-Quéré (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 36), και η διάταξη του Πρωτοδικείου της 9ης Ιανουαρίου 2007, T-127/05, Lootus Teine Osaihiing κατά Συμβουλίου (μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή, σκέψη 50).

65 — Ειρήσθω εν παρόδω ότι ούτε οι Inuit Tapiriit Kanatami και οι ομόδικοί τους προβαίνουν σε κάποια μνεία του άρθρου 13 ΕΣΔΑ στο επίμαχο χωρίο του πρωτοδίκως κατατεθέντος υπομνηματός τους. Συνεπώς, δεν μπορούν να προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν έλαβε υπόψη του τη διάταξη αυτή.

102. Πέραν τούτου, οι αναιρεσιόντες υποστηρίζουν ότι είναι αντιφατικό να κάνει λόγο το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 51 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως, σε σχέση με τα όρια των δυνατοτήτων ασκήσεως ευθείας προσφυγής από ιδιώτες, για μια «ρητώς προβλεπόμενη στη Συνθήκη» προϋπόθεση του παραδεκτού, μολοντί το Γενικό Δικαστήριο έπρεπε προηγουμένως να αντλήσει μετά κόπου την προϋπόθεση αυτή μέσω ερμηνείας.

103. Εντούτοις, ούτε το επιχείρημα αυτό είναι πειστικό. Είναι αυτονόητο ότι χρήζει ερμηνείας η έκφραση «κανονιστικές πράξεις». Ωστόσο, τούτο ουδόλως μεταβάλλει το γεγονός ότι πρόκειται συναφώς για μια ρητώς προβλεπόμενη στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ προϋπόθεση του παραδεκτού για την άσκηση προσφυγής ακυρώσεως από φυσικά και νομικά πρόσωπα.

104. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο εξέθεσε άνευ αντιφάσεων και με επαρκή σαφήνεια όλες τις σκέψεις του επί της προβληματικής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Οι αναιρεσιόντες ενδέχεται να έχουν διαφορετική άποψη από αυτήν του Γενικού Δικαστηρίου. Εντούτοις, αυτό και μόνον το γεγονός δεν μπορεί να συνιστά έλλειψη αιτιολογίας της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως⁶⁶, αλλά μπορεί να αποτελεί ενδεχομένως ουσιαστική πλημμέλεια, πράγμα που θα πρέπει να εξεταστεί εν συνεχεία στο πλαίσιο του δευτέρου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως.

2. Επί της προβαλλόμενης προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία (δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως)

105. Δεδομένου ότι το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως δεν πρόκειται να ευδοκιμήσει, πρέπει να εξεταστεί εν συνεχεία το δεύτερο, επικουρικό προβαλλόμενο, σκέλος αυτού του λόγου αναιρέσεως. Κατά την άποψη των αναιρεσιόντων, η ερμηνεία του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, επί τη βάση της οποίας το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε ως απαράδεκτη την πρωτοδίκως ασκηθείσα προσφυγή, παραβιάζει τις απαιτήσεις που διέπουν την παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όπως οι απαιτήσεις αυτές απορρέουν από το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, καθώς και από το άρθρο 6 και 13 ΕΣΔΑ «ως γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης».

106. Το δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία έχει αναγνωριστεί σε επίπεδο Ένωσης ως γενική αρχή του δικαίου⁶⁷ και έχει καταστεί εν τω μεταξύ, δυνάμει του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, θεμελιώδες δικαίωμα της Ένωσης.

107. Αναμφιβόλως, αυτό το θεμελιώδες δικαίωμα –ανεξαρτήτως του αν στηρίζεται στον Χάρτη ή στις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης– πρέπει να λαμβάνεται δεόντως υπόψη κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των προϋποθέσεων του παραδεκτού που διέπουν την άσκηση προσφυγών ακυρώσεως από φυσικά και νομικά πρόσωπα⁶⁸, και δη και στις τρεις εναλλακτικές περιπτώσεις του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

66 — Αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 2007, C-362/05 P, Wunenburger κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. I-4333, σκέψη 80), και Γκόγκος κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 60, σκέψη 35).

67 — Αποφάσεις της 15ης Μαΐου 1986, 222/84, Johnston (Συλλογή 1986, σ. 1651, σκέψη 18), Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 39), Επιτροπή κατά Jégo-Quéré (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 29), της 13ης Μαρτίου 2007, C-432/05, Unibet (Συλλογή 2007, σ. I-2271, σκέψη 37), της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, C-402/05 P και C-415/05 P, Kadı κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 2008, σ. I-6351, σκέψη 335), και της 22ας Δεκεμβρίου 2010, C-279/09, DEB (Συλλογή 2010, σ. I-13849, σκέψη 29).

68 — Αποφάσεις Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 44) και Επιτροπή κατά Jégo-Quéré (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 30).

108. Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι το δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία δεν απαιτεί τη διεύρυνση των δυνατοτήτων ασκήσεως ευθείας προσφυγής από φυσικά και νομικά πρόσωπα κατά νομικών πράξεων της Ένωσης με γενική ισχύ. Πράγματι, εν αντιθέσει προς όσα υποστηρίζουν οι αναιρεσιόντες δεν μπορεί να συνάγεται βεβιασμένα από αυτό το θεμελιώδες δικαίωμα ότι τα φυσικά και νομικά πρόσωπα πρέπει να έχουν οπωσδήποτε τη δυνατότητα ασκήσεως ευθείας προσφυγής ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης κατά νομοθετικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶⁹.

109. Με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας την 1η Δεκεμβρίου 2009, οι συναφείς διατάξεις περί θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν μεταβλήθηκαν ουσιαστικά. Βεβαίως, η εν λόγω Συνθήκη προσέδωσε πλέον στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων την τυπική ισχύ του δεσμευτικού πρωτογενούς δικαίου της Ένωσης και όρισε ότι ο Χάρτης και οι Συνθήκες είναι νομικά ισοδύναμοι (άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, ΣΕΕ). Εντούτοις, το περιεχόμενο του αναγνωριζόμενου σε επίπεδο Ένωσης θεμελιώδους δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία δεν μεταβλήθηκε εκ του λόγου αυτού. Τούτο απορρέει μεταξύ άλλων από τις επεξηγήσεις⁷⁰, οι οποίες καταρτίστηκαν προκειμένου να αποτελέσουν ερμηνευτικό βοήθημα του Χάρτη και οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη από τα δικαστήρια της Ένωσης, καθώς επίσης και από τα δικαστήρια των κρατών μελών (άρθρο 6, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 52, παράγραφος 7, του Χάρτη).

110. Δεν προκύπτει κάτι διαφορετικό από τη ρήτρα ομοιογένειας, η οποία έχει έρεισμα στο άρθρο 52, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του Χάρτη και η οποία πρέπει, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ να τηρείται κατά την εφαρμογή και την ερμηνεία του θεμελιώδους δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία. Βάσει της ρήτρας αυτής, τα θεμελιώδη δικαιώματα του Χάρτη, που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην ΕΣΔΑ, έχουν την ίδια έννοια και εμβέλεια με εκείνες που τους αποδίδει η ΕΣΔΑ. Ως εκ τούτου, όσον αφορά το θεμελιώδες δικαίωμα της Ένωσης σε αποτελεσματική δικαστική προστασία, ιδιαίτερης προσοχής πρέπει να τύχουν τα άρθρα 6 και 13 ΕΣΔΑ από τα οποία αρύεται έμπνευση το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων⁷¹. Ωστόσο, εν αντιθέσει προς όσα υποστηρίζουν οι αναιρεσιόντες, αυτά τα δύο θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην ΕΣΔΑ δεν απαιτούν, στο παρόν στάδιο ερμηνείας τους από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, να παρέχεται κατ' ανάγκην στους ιδιώτες η δυνατότητα ασκήσεως ευθείας προσφυγής κατά νομοθετικών πράξεων⁷².

111. Βεβαίως, είναι δυνατό, σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, του Χάρτη, το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία από την ΕΣΔΑ. Εντούτοις, πρέπει να λαμβάνεται δεόντως υπόψη στη συνάφεια αυτή η βούληση των συντακτών της Συνθήκης οι οποίοι, όπως προελέχθη⁷³, απέρριψαν εν τέλει, μετά από διεξοδική συζήτηση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Συνελεύσεως, τη διεύρυνση των δυνατοτήτων ασκήσεως ευθείας προσφυγής από φυσικά και νομικά πρόσωπα κατά νομοθετικών πράξεων.

69 — Βλ. συναφώς τις αποφάσεις *Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, ιδίως σκέψεις 37 έως 40), και *Επιτροπή κατά Jégo-Quéré* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψεις 29 και 30).

70 — Στις επεξηγήσεις αυτές (ΕΕ 2007, C 303, σ. 17 [29 επ.]) διευκρινίζεται σε σχέση με το άρθρο 47 του Χάρτη: «[...] Με την ενσωμάτωση της σχετικής νομολογίας στον Χάρτη δεν επιδιώχθηκε η τροποποίηση του συστήματος δικαστικού ελέγχου που προβλέπεται στις Συνθήκες, και ιδίως των κανόνων που διέπουν το παραδεκτό των απ' ευθείας προσφυγών ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Συνέλευση εξέτασε το σύστημα δικαστικού ελέγχου της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων που διέπουν το παραδεκτό, και το επιβεβαίωσε τροποποιώντας το ως προς ορισμένες πτυχές, οι οποίες αντικατοπτρίζονται στα [άρθρα 251 έως 281 ΣΛΕΕ], και ιδίως στο [άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ]. [...]»

71 — Η στενή σχέση μεταξύ του άρθρου 47 του Χάρτη, αφενός, και των άρθρων 6 και 13 ΕΣΔΑ, αφετέρου, εκφράζεται με σαφήνεια στις επεξηγήσεις επί του Χάρτη (προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 70). Και η νομολογία του Δικαστηρίου, η οποία αναγνωρίζει το δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία ως γενική αρχή του δικαίου, στηρίζεται σε μεγάλη έκταση στις δύο αυτές διατάξεις της ΕΣΔΑ (βλ. συναφώς τις προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 67 αποφάσεις).

72 — Ούτε και οι ίδιοι οι αναιρεσιόντες παρέθεσαν έστω και μια μόνο συναφή απόφαση του ΕΔΔΑ και υποχρεώθηκαν να παραδεχθούν σε σχετική ερώτηση ότι δεν γνωρίζουν κάποια τέτοια απόφαση.

73 — Βλ. ανωτέρω τα σημεία 39 έως 46 των παρουσών προτάσεων.

112. Πέραν αυτού, οι συντάκτες της Συνθήκης διευκρίνισαν ότι οι διατάξεις του Χάρτη δεν συνεπάγονται καμία επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές ορίζονται στις Συνθήκες (άρθρο 6, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ). Βάσει των ανωτέρω, τα θεμελιώδη δικαιώματα του Χάρτη, ήτοι το δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία που κατοχυρώνει το άρθρο 47 του Χάρτη, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη ως νομικό έρεισμα προκειμένου να συμπεριληφθούν οι νομοθετικές πράξεις στην κατηγορία των κανονιστικών πράξεων (τρίτη εναλλακτική περίπτωση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ) ή προκειμένου να μετριάστούν οι απαιτήσεις του άμεσου και ατομικού επηρεασμού των ιδιωτών από νομοθετικές πράξεις (δεύτερη εναλλακτική περίπτωση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ). Και τούτο διότι μια τέτοια ερμηνεία θα κατέληγε σε επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης απάδουσα προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ακριβέστερον ειπείν σε επέκταση των νομολογιακών αρμοδιοτήτων του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αποτελεί όργανό της (άρθρο 19, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, ΣΕΕ).

113. Στο ίδιο συμπέρασμα άγει το άρθρο 51, παράγραφος 2, του Χάρτη, το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ, κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των δικαιωμάτων, των ελευθεριών και των αρχών του Χάρτη. Βάσει του άρθρου αυτού, ο Χάρτης δεν θεσπίζει νέες αρμοδιότητες ούτε νέα καθήκοντα για την Ένωση ούτε τροποποιεί τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα όπως ορίζονται στις Συνθήκες. Η θεμελιώδης σημασία που προσδίδουν τα κράτη μέλη στη διάταξη αυτή προκύπτει μεταξύ άλλων από το γεγονός ότι επανέλαβαν ρητώς τη διατύπωσή της σε κοινή δήλωση επί των Συνθηκών⁷⁴.

114. Βάσει των ανωτέρω, δεν θα μπορούσε να επιχειρηθεί διά της ερμηνευτικής οδού από τα δικαστήρια της Ένωσης η επέκταση του προβλεπόμενου στην τρίτη εναλλακτική περίπτωση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής από φυσικά και νομικά πρόσωπα κατά νομοθετικών πράξεων, αλλά θα έπρεπε να κινηθεί η διαδικασία αναθεωρήσεως της Συνθήκης⁷⁵. Το ίδιο θα ίσχυε εάν επρόκειτο να τροποποιηθούν εκ βάθρων οι τιθέμενες στο πλαίσιο της δεύτερης εναλλακτικής περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ απαιτήσεις του άμεσου και ατομικού επηρεασμού των ιδιωτών σε σχέση με νομοθετικές πράξεις.

115. Εντούτοις, εν αντιθέσει προς όσα υποστηρίζουν οι αναιρεσείοντες, δεν υπάρχει κάποιο κενό στις δυνατότητες δικαστικής προστασίας των ιδιωτών κατά νομοθετικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και τούτο διότι το νομικό σύστημα των Συνθηκών δημιούργησε ένα πλήρες σύστημα ένδικων βοηθημάτων και διαδικασιών το οποίο παρέχει στους ιδιώτες αποτελεσματική δικαστική προστασία έναντι νομοθετικών πράξεων, ακόμη και πέραν των δυνατοτήτων ασκήσεως ευθείας προσφυγής κατ' αυτών μέσω της προβολής της ελλείψεως νομιμότητας *κατά τρόπο παρεμπίπτοντα*⁷⁶.

116. Περαιτέρω, όπως προκύπτει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, το σύστημα δικαστικής προστασίας των συνθηκών στηρίζεται σε δύο πυλώνες εκ των οποίων ο ένας είναι τα δικαστήρια της Ένωσης και ο έτερος τα εθνικά δικαστήρια⁷⁷.

74 — Δεύτερο εδάφιο της δηλώσεως υπ' αριθ. 1 επί της τελικής πράξεως της Διακυβερνητικής Διασκέψεως που υιοθέτησε τη Συνθήκη της Λισσαβώνας που υπεγράφη στις 13 Δεκεμβρίου 2007 (ΕΕ 2007, C 306, σ. 249· ΕΕ 2008, C 115, σ. 337· ΕΕ 2010, C 83, σ. 339 και ΕΕ 2012, C 326, σ. 339).

75 — Στο ίδιο πνεύμα απόφαση *Unión de Requeños Agricultores* κατά Συμβουλίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 45), καθώς και αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2007, C-354/04 P, *Gestoras Pro Amnistía* κ.λπ. κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2007, σ. I-1579, σκέψη 50, τελευταία περίοδος), και C-355/04 P, *Segi* κ.λπ. κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2007, σ. I-1657, σκέψη 50, τελευταία περίοδος).

76 — Στο ίδιο πνεύμα αποφάσεις *Unión de Requeños Agricultores* κατά Συμβουλίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 40), Επιτροπή κατά *Jégo-Quézé* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 30), της 30ής Μαρτίου 2004, C-167/02 P, *Rothley* κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 2004, σ. I-3149, σκέψη 46), και της 6ης Δεκεμβρίου 2005, C-461/03, *Gaston Schul Douane-expediteur* (Συλλογή 2005, σ. I-10513, σκέψη 22).

77 — Στο ίδιο πνεύμα γνωμοδότηση 1/09 της 8ης Μαρτίου 2011 (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σημείο 66)· βλ. περαιτέρω τις αποφάσεις της 21ης Φεβρουαρίου 1991, C-143/88 και C-92/89, *Zuckerfabrik Süderdithmarschen* κ.λπ. (Συλλογή 1991, σ. I-415, σκέψη 16), και της 9ης Νοεμβρίου 1995, C-465/93, *Atlanta Fruchthandels-gesellschaft* κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-3761, σκέψη 20), καθώς και την προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 76 νομολογία.

117. Καθό μέτρο η οικεία πράξη της Ένωσης χρήζει μεταφοράς μέσω των αρχών της Ένωσης, η νομιμότητά της μπορεί να εξεταστεί παρεμπιπτόντως από τα δικαστήρια της Ένωσης βάσει του άρθρου 277 ΣΛΕΕ κατόπιν ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως κατά της εκάστοτε πράξεως μεταφοράς. Αντιθέτως, εάν η οικεία πράξη της Ένωσης χρήζει –όπως είναι και το συνηθέστερο– μεταφοράς από τις εθνικές αρχές, τότε η νομιμότητά της μπορεί να εξεταστεί από το Δικαστήριο κατόπιν υποβολής προδικαστικού ερωτήματος δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 3, στοιχείο β', ΣΕΕ, σε συνδυασμό προς το άρθρο 267, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', ΣΕΕ⁷⁸, ενδεχομένως μάλιστα να είναι επιβεβλημένη η υποβολή ενός τέτοιου προδικαστικού ερωτήματος⁷⁹.

118. Βεβαίως, ενίοτε προβάλλεται η ένσταση ότι ένας απλός παρεμπιπτόντων έλεγχος της νομιμότητας νομοθετικής πράξεως δεν αποτελεί πρόσφορο υποκατάστατο για την αδυναμία του θιγομένου ιδιώτη να ασκήσει ευθεία προσφυγή κατά της πράξεως αυτής. Ειδικότερα, δεν μπορεί να εξωθείται ο ιδιώτης να παραβεί επιταγή ή απαγόρευση του δικαίου της Ένωσης που παράγει άμεσα έννομα αποτελέσματα με αποκλειστικό σκοπό να προκαλέσει την έκδοση εκτελεστικής πράξεως από την αρμόδια αρχή οπότε να μπορεί να στραφεί κατ' αυτής διά της δικαστικής οδού⁸⁰.

119. Πράγματι, θα ήταν ανεπαρκές με γνώμονα το αναγνωριζόμενο από την Ένωση θεμελιώδες δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία να πρέπει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο να διαπράξει κατ' αρχάς κάποια παρανομία και, με τον τρόπο αυτόν, να προκαλέσει ενδεχομένως την επιβολή κυρώσεων μόνον και μόνον προκειμένου να μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση στον δικαστικό έλεγχο της επίμαχης πράξεως της Ένωσης ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων⁸¹. Ωστόσο, μια τέτοια κατάσταση δεν πρέπει να εμπνέει ανησυχία στο πλαίσιο του συστήματος των Ευρωπαϊκών Συνθηκών σε σχέση προς τις νομοθετικές πράξεις της Ένωσης.

120. Κατά κανόνα –όπως π.χ. στην παρούσα απαγόρευση της κυκλοφορίας στην αγορά προϊόντων φώκιας– εμπίπτει στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών η τήρηση επιταγής ή απαγορεύσεως που παράγει άμεσα έννομα αποτελέσματα και απορρέει από νομοθετική πράξη της Ένωσης. Και τούτο διότι ο ιδιώτης μπορεί να στραφεί προς την αρμόδια αρχή –εν προκειμένω στην αρμόδια εθνική αρχή εισαγωγών ή δασμών– και να ζητήσει από αυτές βεβαίωση ότι η επίμαχη επιταγή ή απαγόρευση δεν εφαρμόζεται επί του ιδίου⁸². Τυχόν αρνητική απόφαση της εν λόγω εθνικής αρχής πρέπει για λόγους αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας να υπόκειται στον έλεγχο των εθνικών δικαστηρίων τα οποία μπορούν, ενίοτε δε υποχρεούνται, να θέσουν το ζήτημα του κύρους της πράξεως της Ένωσης ενώπιον του Δικαστηρίου διά της υποβολής προδικαστικού ερωτήματος⁸³.

78 — Αποφάσεις *Unión de Pequeños Agricultores* κατά Συμβουλίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 40), Επιτροπή κατά *Jégo-Quéré* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 30), της 29ης Ιουνίου 2010, C-550/09, E και F (Συλλογή 2010, σ. I-6213, σκέψη 45), και *Pringle* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 18, σκέψη 39).

79 — Υποχρέωση υποβολής προδικαστικού ερωτήματος δεν υφίσταται μόνο για τα δικαστήρια που δικάζουν σε τελευταίο βαθμό, αλλά υπό τις προϋποθέσεις της νομολογίας *Foto-Frost* (βλ. συναφώς αποφάσεις της 22ας Οκτωβρίου 1987, 314/85, *Foto-Frost*, Συλλογή 1987, σ. 4199, σκέψεις 12 έως 19, και *Gaston Schul Douane-expediteur*, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 76, σκέψη 22) και για τα δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου.

80 — Έτσι, π.χ. ο γενικός εισαγγελέας F. G. Jacobs στις προτάσεις του της 21ης Μαρτίου 2002 επί της υποθέσεως *Unión de Pequeños Agricultores* κατά Συμβουλίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σημεία 43 και 102).

81 — Τούτο αναγνωρίζουν τόσο το Δικαστήριο με τη νομολογία του (απόφαση *Unibet*, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 67, σκέψη 64) όσο και η Ευρωπαϊκή Συνέλευση (βλ. τα προπαρατεθέντα στην υποσημείωση 24 έγγραφα).

82 — Η δυνατότητα αυτή υποδηλώνεται ήδη στην απόφαση Επιτροπή κατά *Jégo-Quéré* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 35).

83 — Αποφάσεις *Unión de Pequeños Agricultores* κατά Συμβουλίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 40), και Επιτροπή κατά *Jégo-Quéré* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 30)· βλ., επί της υποχρέωσης των εθνικών δικαστηρίων να υποβάλουν προδικαστικό ερώτημα στην περίπτωση αυτή, την προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 79 νομολογία *Foto-Frost*.

121. Εν γένει, εναπόκειται στα κράτη μέλη να προβλέψουν τα απαιτούμενα ένδικα βοηθήματα προκειμένου να διασφαλίζεται με αυτά η παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στους τομείς τους οποίους καλύπτει το δίκαιο της Ένωσης⁸⁴. Από της θέσεως σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας η υποχρέωση αυτή ρυθμίζεται ρητώς στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Η υποχρέωση αυτή συνεπάγεται μεταξύ άλλων ότι οι προϋποθέσεις του παραδεκτού για την άσκηση ένδικων βοηθημάτων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, καθώς και των πιθανών ένδικων βοηθημάτων αποτρεπτικού χαρακτήρα με τα οποία ζητείται η έκδοση αναγνωριστικής αποφάσεως ή αποφάσεως που επιβάλλει την παράληψη κάποιας συμπεριφοράς, δεν πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπο υπέρμετρα συσταλτικό⁸⁵.

122. Εάν ο έλεγχος της τηρήσεως επιταγής ή απαγορεύσεως του δικαίου της Ένωσης που παράγει άμεσα έννομα αποτελέσματα εμπίπτει κατ' εξαίρεση στις αρμοδιότητες ενός οργάνου, ενός φορέα ή άλλης αρχής της Ένωσης, τότε ο ιδιώτης μπορεί να στραφεί στην εν λόγω αρχή και να ζητήσει από αυτήν να βεβαιώσει ότι η επίμαχη επιταγή ή απαγόρευση δεν έχει εφαρμογή επί του ιδίου. Βάσει της αρχής της χρηστής διοικήσεως, η οικεία αρχή υποχρεούται να απαντήσει στο αίτημα αυτό⁸⁶. Τυχόν απορριπτική απάντηση της αρχής αυτής πρέπει, για λόγους παροχής αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, να θεωρείται ως απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 288, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, την οποία ο αποδέκτης της θα μπορεί να προσβάλει, βάσει της πρώτης εναλλακτικής περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ με προσφυγή ακυρώσεως, θα μπορεί δε συναφώς, στο πλαίσιο μιας τέτοιας προσφυγής, να ζητήσει, επικαλούμενος το άρθρο 277 ΣΛΕΕ, τον παρεμπίπτοντα έλεγχο της ελλείψεως νομιμότητας της σχετικής νομοθετικής πράξεως της Ένωσης.

123. Σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει η δυνατότητα παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας τόσο από τα δικαστήρια της Ένωσης (άρθρα 278 ΣΛΕΕ και 279 ΣΛΕΕ) όσο και από τα εθνικά δικαστήρια⁸⁷. Τη δυνατότητα αυτή ορθώς επισήμανε το Συμβούλιο κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

124. Επομένως, βάσει των ανωτέρω πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία των αναιρεσιόντων σχετικά με τις απαιτήσεις που διέπουν την παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

3. Το μέχρι τούδε συναγόμενο συμπέρασμα

125. Επομένως, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος στο σύνολό του.

Γ– Ο τρίτος λόγος αναιρέσεως

126. Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως προβάλλεται η παραμόρφωση των αποδεικτικών μέσων. Οι αναιρεσιόντες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι «εξέθεσε κατά τρόπο εσφαλμένο και παραμόρφωσε» την προβληθείσα πρωτοδίκως επιχειρηματολογία τους.

84 — Για παραδείγματα από την πρακτική των δικαστηρίων των κρατών μελών βλ. αποφάσεις της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-344/04, IATA και ELFAA (Συλλογή 2006, σ. I-403, σκέψη 19), της 8ης Ιουνίου 2010, C-58/08, Vodafone κ.λπ. (Συλλογή 2010, σ. I-4999, σκέψη 29), και της 9ης Νοεμβρίου 2010, C-92/09 και C-93/09, Schecke και Eifert (Συλλογή 2010, σ. I-11063, σκέψη 28)· ομοίως, έστω και αν αφορά οδηγίες και τη μεταφορά τους στην εσωτερική έννομη τάξη, αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 2002, C-491/01, British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco (Συλλογή 2002, σ. I-11453, σκέψη 24), της 6ης Δεκεμβρίου 2005, C-453/03, C-11/04, C-12/04 και C-194/04, ABNA κ.λπ. (Συλλογή 2005, σ. I-10423, σκέψεις 19, 25 και 34), της 8ης Ιουλίου 2010, C-343/09, Afton Chemical (Συλλογή 2010, σ. I-7027, σκέψη 8), και της 21ης Δεκεμβρίου 2011, C-366/10, Air Transport Association of America κ.λπ. (Συλλογή 2011, σ. I-13755, σκέψη 43).

85 — Απόφαση Unibet (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 66, ιδίως σκέψεις 38 έως 44)· βλ. επίσης αποφάσεις Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 42) και Επιτροπή κατά Jégo-Quéré (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 32).

86 — Βλ. άρθρο 41, παράγραφοι 1 και 4, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και, συμπληρωματικώς, άρθρο 24, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

87 — Αποφάσεις Zuckerfabrik Süderdithmarschen κ.λπ. (σκέψεις 17, 20 και 23 έως 33), και Atlanta Fruchthandelsgesellschaft κ.λπ. (σκέψεις 24, 25 και 32 έως 51), αμφότερες προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 77.

127. Αφενός, οι αναιρεσείοντες φρονούν ότι το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε κατά τρόπο εσφαλμένο, στη σκέψη 47 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως, τα επιχειρήματά τους υπό την έννοια ότι η διάκριση μεταξύ νομοθετικών και κανονιστικών πράξεων σημαίνει ότι η έννοια «πράξεις» στις δύο πρώτες εναλλακτικές περιπτώσεις του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ πρέπει να νοηθεί ως υποδηλώνουσα τις «νομοθετικές πράξεις»⁸⁸. Με τον τρόπο αυτόν, το Γενικό Δικαστήριο δεν αντιλήφθηκε τη διαφορά μεταξύ των επιχειρημάτων που προβλήθηκαν με την προσφυγή και των επιχειρημάτων που προβλήθηκαν από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

128. Αφετέρου, οι αναιρεσείοντες προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο έσφαλε στη σκέψη 48 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως προσδίδοντας στα λεγόμενά τους την έννοια ότι πρόθεση των κρατών μελών ήταν να περιορίσουν την εμβέλεια της τελευταίας εναλλακτικής περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ μόνο στις πράξεις κατ' εξουσιοδότηση κατά την έννοια του άρθρου 290 ΣΛΕΕ.

1. Το παραδεκτό

129. Τα μετέχοντα στη διαδικασία όργανα της Ένωσης αμφισβητούν βεβιασμένα το παραδεκτό αυτού του λόγου αναιρέσεως με το επιχείρημα ότι δεν πρόκειται συναφώς για αποδεικτικά στοιχεία τα οποία μπορούσαν να παραμορφωθούν, αλλά το πολύ για νομικά επιχειρήματα.

130. Η ένσταση αυτή είναι αβάσιμη. Στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, όταν δικάζει κατ' αναίρεση, δεν εμπίπτει μόνον ο έλεγχος της πρωτόδικης αποφάσεως ως προς το εάν το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε πραγματικά περιστατικά ή αποδεικτικά μέσα, αλλά και ως προς το εάν παραμόρφωσε τα επιχειρήματα των διαδίκων⁸⁹.

131. Κατά τα λοιπά, οι αναιρεσείοντες υπέδειξαν με επαρκή ακρίβεια σε ποιο τμήμα της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως υπάρχει η φερόμενη παραμόρφωση και σε τι συνίσταται η παραμόρφωση αυτή.

132. Επομένως, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως προβάλλεται παραδεκτώς.

2. Το βάσιμο

133. Αφετηρία για τον έλεγχο του βασίμου αυτού του λόγου αναιρέσεως μπορεί να αποτελέσει η πάγια νομολογία επί της παραμορφώσεως αποδεικτικών μέσων. Βάσει της νομολογίας αυτής, υπάρχει μια τέτοια παραμόρφωση μόνον όταν, χωρίς να εξετασθούν νέα αποδεικτικά στοιχεία, προκύπτει ότι η εκτίμηση των προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων είναι προδήλως εσφαλμένη⁹⁰.

134. Εάν η νομολογία αυτή εφαρμοσθεί στα επιχειρήματα που προέβαλαν οι διάδικοι πρωτοδίκως, τότε η παραμόρφωση του περιεχομένου τους πρέπει να γίνει δεκτή, εφόσον το Γενικό Δικαστήριο τους ερμήνευσε εσφαλμένως ή τους απέδωσε διαστρεβλώνοντας το νόημά τους⁹¹. Εν συνεχεία, θα εξετάσω εάν τούτο συμβαίνει στις επίμαχες σκέψεις 47 και 48 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

88 — Στη γλώσσα διαδικασίας: «that the distinction between legislative and regulatory acts [...] consists of adding the qualifier “legislative” to the word “act” with reference to the first two possibilities covered by the fourth paragraph of Article 263 TFEU».

89 — Απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, C-407/08 P, Knauf Gips κατά Επιτροπής (Συλλογή 2010, σ. I-6375, σκέψεις 30 και 31)· ομοίως οι αποφάσεις Επιτροπή κατά Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 53, σκέψεις 44 έως 50), και της 29ης Νοεμβρίου 2007, C-176/06 P, Stadtwerke Schwäbisch Hall κ.λπ. κατά Επιτροπής (μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή, σκέψη 25).

90 — Αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 2007, C-229/05 P, PKK και KNK κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2007, σ. I-439, σκέψη 37), της 22ας Νοεμβρίου 2007, C-260/05 P, Sniace κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. I-10005, σκέψη 37), και της 17ης Ιουνίου 2010, C-413/08 P, Lafarge κατά Επιτροπής (Συλλογή 2010, σ. I-5361, σκέψη 17).

91 — Βλ. τις προτάσεις μου της 14ης Απριλίου 2011 επί των υποθέσεων C-109/10 P, Solvay κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. I-10329, σημείο 94), και C-110/10 P, Solvay κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. I-10439, σημεία 126 και 131).

α) Επί της σκέψεως 47 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως

135. Αντικείμενο της σκέψεως 47 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως είναι το επίμαχο μεταξύ των μετεχόντων στη διαδικασία ζήτημα εάν μπορεί να επιτραπεί στα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα, βάσει οποιασδήποτε περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να ασκήσουν προσφυγή κατά νομοθετικών πράξεων. Το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο υποστήριξαν πρωτοδίκως ότι η άσκηση τέτοιων προσφυγών μπορεί να είναι παραδεκτή όχι βάσει της τρίτης εναλλακτικής περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, αλλά βάσει της πρώτης και της δεύτερης εναλλακτικής περιπτώσεως της διατάξεως αυτής⁹². Ως προς το σημείο αυτό, οι Inuit Tapiriit Kanatami και οι ομόδοκοί τους προσάπτουν σε αυτά τα δύο όργανα ότι ερμηνεύουν την έννοια «πράξεις» της πρώτης και της δεύτερης εναλλακτικής περιπτώσεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ ως «νομοθετικές πράξεις»⁹³.

136. Αυτή η παράθεση των επιχειρημάτων του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου από τους Inuit Tapiriit Kanatami και τους ομοδίκους τους χαρακτηρίζεται από το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 47 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως ως «επιχείρημα των προσφευγόντων». Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπολαμβάνει στο εν λόγω χωρίο της διατάξεως του ότι π.χ. οι ίδιοι οι αναιρεσιόντες ερμηνεύουν την έννοια «πράξεις» ως «νομοθετικές πράξεις», αλλά εξετάζει απλώς ποιες υποτίθεται ότι πρέπει να είναι, κατά τους αναιρεσιόντες, οι συνέπειες από τα επιχειρήματα του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Το Γενικό Δικαστήριο απορρίπτει στη σκέψη 47 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως μόνον αυτήν την ερμηνεία των επιχειρημάτων της αντίθετης πλευράς από τους Inuit Tapiriit Kanatami και τους ομοδίκους τους.

137. Βάσει των ανωτέρω, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι στη σκέψη 47 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως ερμήνευσε εσφαλμένως ή απέδωσε το νόημα του επιχειρήματος των αναιρεσιόντων διαστρεβλώνοντάς το. Αντιθέτως, οι αναιρεσιόντες είναι αυτοί οι οποίοι ερμηνεύουν εσφαλμένως το επίμαχο χωρίο της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

β) Επί της σκέψεως 48 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως

138. Άλλως έχουν τα πράγματα όσον αφορά τη σκέψη 48 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως με την οποία το Γενικό Δικαστήριο διευκρινίζει ότι σκοπός των κρατών μελών δεν ήταν να περιορίσουν την εμβέλεια της τελευταίας περιόδου του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, «αντιθέτως προς τα προβαλλόμενα από τους προσφεύγοντες», μόνο στις πράξεις κατ' εξουσιοδότηση κατά την έννοια του άρθρου 290 ΣΛΕΕ.

139. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο προσάπτει στο εν λόγω χωρίο της διατάξεως του στους Inuit Tapiriit Kanatami και στους ομοδίκους τους ότι προέβησαν πρωτοδίκως ότι σκοπός των κρατών μελών ήταν να περιορίσουν την εμβέλεια της τελευταίας περιόδου του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ μόνο στις πράξεις κατ' εξουσιοδότηση κατά την έννοια του άρθρου 290 ΣΛΕΕ.

140. Με αυτή τη διατύπωσή του, το Γενικό Δικαστήριο προφανώς διαστρέβλωσε το νόημα του προβληθέντος πρωτοδίκως επιχειρήματος των προσφευγόντων. Πράγματι, οι Inuit Tapiriit Kanatami και οι ομόδοκοί τους ουδέποτε υποστήριξαν στην πραγματικότητα ότι σκοπός των κρατών μελών ήταν να εμπίπτουν στην τελευταία περίοδο του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ μόνον πράξεις κατ' εξουσιοδότηση κατά την έννοια του άρθρου 290 ΣΛΕΕ. Κατά τα λοιπά, τούτο θα ήταν και εκ διαμέτρου αντίθετο προς όσα αυτοί επιδιώκουν στο πλαίσιο της παρούσας ένδικης διαφοράς.

92 — Βλ., μεταξύ άλλων, σημείο 17 της ενστάσεως απαραδέκτου του Κοινοβουλίου και σημείο 15 της ενστάσεως απαραδέκτου του Συμβουλίου.

93 — Βλ. ειδικότερα το σημείο 30 της κατατεθείσας πρωτοδικώς γραπτής απαντήσεως των Inuit Tapiriit Kanatami και των ομοδίκων τους επί των ενστάσεων απαραδέκτου του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

141. Αντιθέτως, οι αναιρεσιόντες υποστήριξαν διεξοδικώς και στους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας ότι η Συνθήκη της Λισσαβώνας *έπρεπε να χρησιμοποιήσει* αντί της εκφράσεως «κανονιστικές πράξεις» την έννοια «πράξη κατ' εξουσιοδότηση» του άρθρου 290 ΣΛΕΕ, εάν σκοπός της εν λόγω Συνθήκης ήταν να περιοριστεί η εμβέλεια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ σε πράξεις χωρίς νομοθετικό χαρακτήρα⁹⁴.

142. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε στη σκέψη 48 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως το επιχείρημα των Inuit Tapiriit Kanatami και των ομοδίκων τους.

143. Βεβαίως, μια τέτοια παραμόρφωση δεν πρέπει να έχει κατ' ανάγκην ως συνέπεια την εξαφάνιση της πρωτόδικης αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου⁹⁵. Τούτο ορθώς επισήμανε το Κοινοβούλιο.

144. Ειδικώς στην υπό κρίση υπόθεση δεν είναι ενδεδειγμένη η εξαφάνιση της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως, δεδομένου ότι η ανακριβής παράθεση των επιχειρημάτων της προσφυγής ουδόλως επηρέασε την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου. Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο υπέλαβε, όπως και όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία, ότι η έκφραση «κανονιστικές πράξεις» έχει ευρύτερο περιεχόμενο από ό,τι η έννοια «πράξη κατ' εξουσιοδότηση» του άρθρου 290 ΣΛΕΕ.

145. Τούτο εκφράζεται κυρίως στην επίμαχη σκέψη 48 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως στην οποία το Γενικό Δικαστήριο τονίζει, έχοντας υπόψη του την τελευταία περίοδο του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, «ότι σκοπός των κρατών μελών δεν ήταν να περιορίσουν την εμβέλεια της διατάξεως αυτής μόνο στις πράξεις κατ' εξουσιοδότηση κατά την έννοια του άρθρου 290 ΣΛΕΕ, αλλά γενικότερα στις κανονιστικές πράξεις».

146. Συνεπώς, οι αιτιάσεις των αναιρεσιόντων κατά της σκέψεως 48 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως είναι μεν βάσιμες, πλην όμως κατ' αποτέλεσμα αλυσιτελείς (γαλλιστί: «inopérant»)⁹⁶.

3. Το μέχρι τούδε συναγόμενο συμπέρασμα

147. Επομένως, βάσει των ανωτέρω και ο τρίτος λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος.

Δ- Σύνοψη

148. Δεδομένου ότι κανένας από τους προβληθέντες από τους αναιρεσιόντες λόγους δεν πρόκειται να ευδοκιμήσει, η αναίρεση πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

94 — Επί των προβληθέντων πρωτοδικώς επιχειρημάτων των Inuit Tapiriit Kanatami και των ομοδίκων τους βλ. μεταξύ άλλων σημείο 49 της γραπτής απαντήσεώς τους επί των ενστάσεων απαραδέκτου του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου· επί των κατ' ουσίαν ταυτόσημων επιχειρημάτων στο πλαίσιο της ανααιρετικής διαδικασίας βλ. ανωτέρω σημείο 53 των παρουσών προτάσεων.

95 — Αποφάσεις της 1ης Ιουνίου 2006, C-442/03 P και C-471/03 P, P&O European Ferries (Vizcaya) και Diputación Foral de Vizcaya κατά Επιτροπής (Συλλογή 2006, σ. I-4845, σκέψεις 133 και 134), και της 1ης Φεβρουαρίου 2007, C-266/05 P, Sison κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2007, σ. I-1233, σκέψεις 67 έως 72)· στο ίδιο πνεύμα, απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 9ης Σεπτεμβρίου 2010, T-17/08 P, Andreassen κατά Επιτροπής (σκέψη 76).

96 — Στο ίδιο πνεύμα, αποφάσεις της 9ης Ιουνίου 1992, C-30/91 P, Lestelle κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. I-3755, σκέψη 28), Kadi κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 67, σκέψη 233), και FIAMM κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 61, σκέψη 189).

V – Δικαστικά έξοδα

149. Αν η αίτηση αναιρέσεως απορριφθεί, όπως προτείνω στην υπό κρίση υπόθεση, τότε το Δικαστήριο αποφαινεται επί των δικαστικών εξόδων (άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας), τα δε επιμέρους ζητήματα ρυθμίζονται βάσει των άρθρων 137 έως 146 σε συνδυασμό προς το άρθρο 184, παράγραφος 1, του εν λόγω Κανονισμού Διαδικασίας⁹⁷.

150. Από το άρθρο 138, παράγραφοι 1 και 2, σε συνδυασμό προς το άρθρο 184, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας συνάγεται ότι ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα· εάν οι ηττηθέντες διάδικοι είναι πλείονες, τότε αποφαινεται το Δικαστήριο επί της κατανομής των δικαστικών εξόδων. Δεδομένου ότι το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο υπέβαλαν σχετικό αίτημα, οι δε αναιρεσείοντες ηττήθηκαν, πρέπει αυτοί να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι αυτοί άσκησαν από κοινού την αίτηση αναιρέσεως, φέρουν τα έξοδα αυτά αλληλεγγύως και εις ολόκληρον⁹⁸.

151. Κατά τρόπο διαφορετικό πρέπει να κριθεί το ζήτημα των δικαστικών εξόδων της Επιτροπής. Το εν λόγω όργανο, το οποίο πρωτοδίκως παρενέβη υπέρ των αιτημάτων του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, μετέσχε γραπτώς και προφορικώς και στην αναιρετική διαδικασία. Το Δικαστήριο μπορεί, δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, του Κανονισμού Διαδικασίας, να επιβάλει στον διάδικο αυτόν να φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

152. Βάσει της διατυπώσεώς της («μπορεί»), η τελευταία αυτή διάταξη ουδόλως μεν εμποδίζει το Δικαστήριο να αποφανθεί διαφορετικά σε ορισμένες περιπτώσεις όπου τούτο είναι ενδεδειγμένο και να καταδικάσει τους ηττηθέντες αναιρεσείοντες με τα δικαστικά έξοδα του παρεμβάντος πρωτοδίκως προς απόρριψη των αιτημάτων τους, εάν αυτός –όπως εν προκειμένω η Επιτροπή– νίκησε στην αναιρετική διαδικασία⁹⁹. Ωστόσο, εν προκειμένω φρονώ ότι ενδείκνυται να εφαρμοστεί ο κανόνας που διατυπώνει το άρθρο 184, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, του Κανονισμού Διαδικασίας. Και τούτο διότι η παρούσα αναιρετική διαδικασία συνετέλεσε στη διευκρίνιση ενός θεμελιώδους αιτήματος το οποίο έχει εξέχον θεσμικό ενδιαφέρον για την Επιτροπή που υπερακοντίζει τη συγκεκριμένη υπόθεση. Συνεπώς, είναι απολύτως δίκαιο να φέρει η Επιτροπή τα δικαστικά έξοδά της.

153. Τέλος, όσον αφορά το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, το οποίο επίσης παρενέβη πρωτοδίκως προς στήριξη των αιτημάτων του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, αυτό δεν μπορεί να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα εν αντιθέσει προς όσα ζητούν οι αναιρεσείοντες, διότι δεν μετέσχε στην αναιρετική διαδικασία (άρθρο 184, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, του Κανονισμού Διαδικασίας).

VI – Πρόταση

154. Βάσει των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

97 — Βάσει της γενικής αρχής ότι οι νέοι δικονομικοί κανόνες εφαρμόζονται επί του συνόλου των δικών που εκκρεμούν κατά τον χρόνο θέσεώς τους σε ισχύ (πάγια νομολογία, βλ. μόνον απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1981, 212/80 έως 217/80, Meridionale Industria Salumi κ.λπ., Συλλογή 1981, σ. 2735, σκέψη 9), η διάταξη περί δικαστικών εξόδων της αποφάσεως στην υπό κρίση υπόθεση διέπεται από τον Κανονισμό Διαδικασίας του Δικαστηρίου της 25ης Σεπτεμβρίου 2012 ο οποίος ετέθη σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 2012 (στο ίδιο πνεύμα απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, C-441/11 P, Επιτροπή κατά Verhuizingen Coppens, σκέψεις 83 έως 85). Ωστόσο, από απόψεως περιεχομένου δεν υφίσταται καμία διαφορά μεταξύ του άρθρου 69, παράγραφος 2, σε συνδυασμό προς το άρθρο 118 και το άρθρο 122, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου της 19ης Ιουνίου 1991.

98 — Απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, C-550/07 P, Akzo Nobel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής κ.λπ. (Συλλογή 2010, σ. I-8301, σκέψη 123): στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 31ης Μαΐου 2001, C-122/99 P και C-125/99 P, D και Σουηδία κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2001, σ. I-4319, σκέψη 65), στην τελευταία αυτή υπόθεση, ο D και το Βασίλειο της Σουηδίας είχαν ασκήσει μάλιστα δύο χωριστές αιτήσεις αναιρέσεως και, εντούτοις, καταδικάστηκαν να φέρουν εις ολόκληρον τα δικαστικά έξοδα.

99 — Στο ίδιο πνεύμα π.χ. απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, C-337/09 P, Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group (σκέψη 112): στην περίπτωση αυτή, επιβλήθηκαν στο Συμβούλιο ως ηττηθέν αναιρεσείον μεταξύ άλλων τα δικαστικά έξοδα της Audace που παρενέβη πρωτοδίκως προς απόρριψη των αιτημάτων του και της οποίας τα αιτήματα έγιναν δεκτά στην αναιρετική διαδικασία.

- 2) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει τα δικαστικά έξοδά της.
- 3) Κατά τα λοιπά, οι αναιρεσείοντες φέρουν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον τα δικαστικά έξοδα.